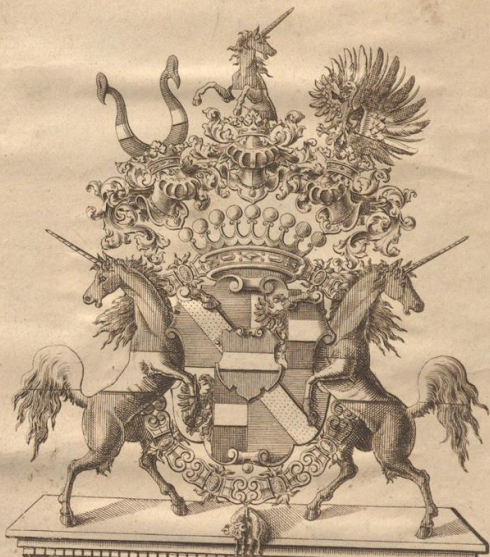

62

EX LIBRIS
FRANC·COM·A·THVN·HOHENSTEIN
TETSCHEN

NATURA

Morborum Medicatrix

Seu

Medicina Universalis,

Quam

Coram Antiquissimâ ac Celeberrimâ Universitate Viennensi
Anno 1718. die 6. Septembris in
Basilicâ S. Stephani, sub doctorali gradûs
Medici solemnitate problematicè propugnavit;
nunc verò ampliori stylô, magisque illustra-
tam plurimorum desiderio in publicam
emittit lucem

JOANN. ANTON. FRANCISG.
DEIMBL;

Philosophiæ & Medicinæ Doctor,
Facultatis Medicæ Viennensis 48.

N. R. II Collegiatus.

~~1718~~ 1718.

VIENNÆ,

Ex Typographia Cæsarea Imperiali Aulicâ

TA-369859

*Perillustribus Prænobilibus
Strenuis, Clarissimis*

Ac

Consultissimis Dominis, Dominis

DOMINO
**JOSEPHO
HARTMANN.**

U. J. D.

Et

*Consuli Vigilantissimo,
Cæterisque inclytæ Cæsareæ
Residentiaë Civitatis Viennensis
Senatoribus,*

*Dominis Mecænatibus, Patronis, Fau-
toribus gratiosis, omnique Vene-
ratione observandissimis.*

DS-2021-6108

*Perillustres Prænobiles, Strenui
Clarissimi, & Consultissimi*

DOMINI, DOMINI.

*Ur meam hanc de
Medicina Uni-
versali opellam
vestris insig-
tam nominibus in lucem emit-
tam, ipsi omnium optimè nô-
stis, quibus princeps cura sem-*

per fuit, quæ ad civium, cum
salutem, incolumemque sta-
tum, tum sanitatem pulcherri-
mam humanæ felicitatis por-
tionem pertinent, enixè curare.
Id ipsum autem, vobis probè
perspicientibus, atque opere
comprobantibus, meum est hoc
loco commemorare. Utar voce
communi totius civitatis, &
missis quàm plurimis vigilan-
tiæ vestræ documentis, quæ in
dirimendis litibus, in compla-
nandis controversiis, in au-
gendis civium facultatibus, in
protegendis Orphanorum, &
Viduarum juribus, in castigandis

dis ad Sacrae Themidis, bilan-
cem factiosorum hominum te-
merariis ausis, in ampliandâ
nobilissimæ hujus Urbis gloriâ,
in promovendo ad aliarum per
orbem civitatum invidiam,
per regiam tot sumptuosè ex-
structorum ædificiorum maje-
statem civitatis hujus splen-
dore indies elucescunt, missis
inquam his, plurimisque aliis,
quæ experitur Vienna, prædi-
cat Austria, obstupescit orbis,
oratorumque nullus quantum-
vis eloquentissimus condignis
laudum encomiis celebrare
potest, vigilantia vestrae do-

cumentis ad ea tempora respi-
ciam, quæis à contagiosâ lue
acerrimam stragem reformi-
dantibus præsentissimam me-
delam attulistis. Equidem
non adedò præteritarum cala-
mitatum recordationem aver-
samur, quin animo sæpiùs re-
volvamus, quàm lacrymabili
funere involuta fuisset Vien-
nensis Civitas, nisi Providen-
tia vestra malo impendenti
fortiter, constantèrque occur-
risset, eidem aditum omnem,
quoad fieri potuit, interclusis-
set, adrepentem quasi per insi-
dias perniciem illicò oppressis-
set.

set. Atque hinc factum est,
ut ad exterarum nationes extin-
ctæ prius, quàm grassantis con-
tagionis fama pertigerit; quin
imò non pauci, vel ipsorum
civium solitudine vestrà ab
omni periculo immunes inani
se rumore duntaxat ludi suspi-
carentur.

Præclara hæc quidem sunt
Vigilantiæ vestræ documenta,
quibus, quo loco apud vos sit
civium omnium salus, ejusque
tutandæ præsidia abundè osten-
distis: haud tamen exinde tan-
tum fiduciæ animo indulissem,

ut meum hunc qualem qualem
conatum publicæ incolumitati
addictum, vestris auspiciis in
lucem prodire exoptarem, nisi
compertum habuissem prætereà,
quæ vestra foret super eorum
studiis persuasio, qui Medicæ
theoriæ, quò hæc mea quòque
opella respicit, excolendæ in-
cumbunt. Quamvis enim ea
sit Medicorum apud vulgus
conditio, ut non secus, ac Po-
litici ab eventu potiùs, quàm
scientiâ existimationem nanci-
santur; Sapientioribus tamen
nunquam non probari consue-
vit eorum industria, qui præ-
ter

ter lucri spem omnem in amplissima hujus scientiæ principis eruendis, atque demonstrandis operam collocarunt; norunt quippe hi Medicum ab Agyrta solâ ratione scientificâ discerni cum & hujus ex temerariâ medicamentorum applicatione eventus fortuitus immeritam persæpè vulgo æstimationem inducat. Haud ego quidem existimo novum aliquid atque reconditum à me in publicum prolatum iri, quod eorum elucubrationibus componi possit, qui majoribus fortassis, quàm ego præsidis

instructi politiori Medicæ scientiæ nitore, induendo student; putabam tamen collectis atque in unum digestis, quæ sparsim à non paucis super Panacæ, seu Universalis cujusdam Medicinæ inventionem disputata fuere, operam haud inanem me collocaturum iis, qui hujusmodi Pharmaco in plurimorum commodum parando curam adjecerint. Quod si hoc etiam minimè assecutus fuero, id mihi solatio erit, aliquod saltem mei ergà vos obsequii inceptum esse Argumentum.

Gra-

Gratiosâ igitur benevolentia
ut hunc meum conatum ad-
mittatis, enixè rogo

Ampliss. Honoribus
Vestris

Devotissimus.

JOANN. ANTON. FRANC. DEIMBL,
Philosophiæ & Medicinæ
Doct̃or, Facultatis Medicæ
Viennensis Collegiatus.

P R Æ F A T I O

Ad Lectorem.

Ullus litteratorum, benevole Lector, superioribus sæculis, ambitiosius, quàm hodiè conatus est, præ reliquis eruditus videri. Et ut solus sub sole degat, qui è Jovis cerebro, velut altera Pallas prodivisse credatur, non erubescit calumnias, scommata, aliásque pejores artes tum in doctrinæ suæ ostentationem, cum in alterius scientiæ depressionem, vilipensionem, ac propè conculcationem evocare. Hinc non nemini forsan

san meliùs mihi consuluisse vi-
derer, si manum de tabulâ re-
movissem, & levidense hoc &
exiguum opusculum eruditi,
censoriæque virgulæ licentiâ sin-
gula ponderantis mundi subtra-
xissem potius, quàm subjecif-
sem oculis.

At licèt fortassè me quis ma-
levolis proscindat sermonibus,
calumniantis linguæ pungat acu-
leis, & theonino dente laceret
crudelissimè; attamen, cùm
amicorum syncerorum præser-
tim promotioni meæ Doctorali
(dum in illo honoris actu pro
Medicina Universali
deduxi oratoricè) gratiosè præ-
sentium desideria, ut id vel le-
gendum exhibeam, vel fufius
disquiram, mihi scribendi non
tàm voluntatem, quàm necessi-
tatem

tatem imposuerint, minimè ab
eorum votis alienum & inhu-
manum me potui exhibere.
Non tamen, velim, putet quis-
piam, me in hac scribendi oc-
casionè gloriam, quæ virorum
duntaxat in Scientiâ Medicâ
consummatorum corona est,
aucupari; sed curiosioribus sci-
entiarum cultoribus, præcipuè
in Chymiâ verâ versatis, non
firmissimo quodam asserto, pro-
babili duntaxat opinione, quàm
nullus, ut scio, hæctenus fusiori
calamo, meliorique ordine,
pertractavit, velle satisfacere.

Nihil laudis, nihil gloriæ pro-
ptereâ detractum velim viris in
Scientiâ Medicâ experientissimis
qui Hippocratem & Galenum
secuti, suâ in Sphœra de morta-
lium vitâ optimè meriti, fatale
Par-

Parcarum imperium exarmârunt
scœpius, scœpius cum luculentis
ægrorum solatiis ad multos an-
nos proscripserunt. Néque me-
dicamentis, ut ajunt, specificis
(quibus, cùm Universali, nescio,
quo Divinæ providentiæ decreto
careamus, contentos nos vivere
oportet) profligari morbos
posse ac prosperam valetudinem
restitui, hæctenùs in controver-
siam adduxi. Verùm an id spe-
cificâ & seminali, an Universali
rebus omnibus inditâ virtute
conficiatur, inquirere, scutarî-
que multi non intenderunt.
Quis enim ignorat, specificam
seu seminalem virtutem (cui
tot medicamentorum diversas
operationes & effectus meritò
adscribi necesse est) variis fer-
mentis ac menstruis, tam natu-
rali-

ralibus, quàm artificialibus planè
infringi ac destrui? quem latet
in varia illa & multiplici medi-
camentorum mistione, dum ni-
miam hujus activitatem, per-
turbatam istius spirituum exor-
bitantiam, superabundantem il-
lius volatilitatem, excessivam
hujus aciditatem, mordaciorem
illius acrimoniam, aliorum con-
trariis, ut ajunt, qualitatibus
præditorum medicaminum mix-
tione minuere, compescere, fi-
xare, dulcificare & corrigere in-
tendimus, non rarò non minui,
sed planè annullari; non com-
pesci, sed totaliter extingui; non
fixari, sed omnino destrui; non
dulcificari, non corrigi, sed pe-
nitùs aboleri, ita, ut ad partes
infirmas, nonnisi sequestratus &
resolutus ipsis medicamentis in-
ditus

ditus Universi Spiritus perveniat
easdem perfanaturus. Qui si
majori copiâ ex iisdem antea
extractus, ac separatus morbum
invasisset, depulsurus haud du-
biè citius ægritudinis molestias
erat.

Hæc obiter & quasi per tran-
sennam dixisse sufficiat, donec
major hujus dicti in sequentibus
pateat explanatio. Itaque dum
propositi mei gratiâ id assumo,
quod video Hermetis, Herme-
ticorumque rationibus consen-
tire, suum systematis aliis pre-
tium non adimo, utilitatem &
gloriam relinquo. Interim dum
hæc legis Lector Benevole, id
unum à te flagito, noli meam
hanc de Universali Medicina
opinionem sus deque habere,
aut præmaturum ac sinistrum.

de eâ iudicium ferre, priusquam
non repetitis vicibus, & sedula
cum attentione pervolveris. Et
si quidpiam minùs benè scri-
ptum, aut tuis fortè non cohæ-
rens principiis repereris, publi-
còque id impugnare typo allu-
buerit, modestiore, ac solent,
plurimi, stylo id ipsum præsta.
Siquidem qui ego te nunc opu-
sculi mei benevolum lectorem
opto, me quòque tum tui be-
nevolum lectorum futurum
spondeo. Vale.

PROÆ.

PROOEMIUM.

Innumera ferè sapientissimorum, Hermetis Philosophorum Patris, ejusque Affectarum & Adeptorum existant volumina, quæ amplam de Medicina Universali, ast nocturnâ caligine obsitam, paucissimòque stellarum lumine illustratam nobis ostendunt provinciam. Ipse supracitatus Hermes in tabulâ Smaragdina, quam in valle Ebron fœmina nomine Zara reperit, de illâ sic loquitur: Hæc est totius fortitudinis fortitudo fortis, quia vincet omnem rem subtilem, omniâque solida penetrabit; Geber Indorum

Rex apud Libavium profitetur, se unam medicinam longâ inquisitione, labore maximo, experienciâ certâ invenisse, quâ durum mollescit, molle induratur, fugitivum figitur, fœdum illustratur splendore mirabili. Calid quôque Arabia Regem Cap. 14. de lapide Philosophorum scribentem lege: Hic est vita mortuorum, & eorum resurrectio, Medicina conservans corpus & purgans superfluitatem. Arnoldus de villa nova in rosario Cap. 31. de eodem lapide ita scribit: habet virtutem & vim supra omnes alias medicinas omnem sanandi infirmitatem. Piget plures (infiniti enim laboris esset omnes adducere) in exaratis à se voluminibus hac de materia mentis suæ sensa aperientes in medium afferre. Omitto proin Raymundum Lullium,

Joan-

Joannem Aurelium Augurellum,
Joannem de rupescissa, Eduardum
Vogelium, Basilium Valentinum,
Theophrastum paracelsum plurimos-
que alios, qui omnes in praclarissi-
mis suis, quæ posteritati reliquerunt,
scriptis Medicinam Universalem
dari, aut saltem possibilem esse, non
obscuris testimoniis tradiderunt,
eamque dignissimis encomiis pradi-
caverunt.

Quæ certè testimonia dum à sa-
pientissimis viris, sagacissimisque
Naturæ indagatoribus, non inaniter,
incassum, aut ad fallendos hominum
animos esse prolata mihi persuadeo,
magnum addere stimulum deberent
singulis medicinæ ac veræ chymia
cultoribus hanc eandem scrutandi.
Et pro viribus in ejusdem confectio-
nem meditandi.

Ego quantum tam ex diversorum authorum mente, quam ex habito cum in hac arte proficientibus discursu laboriosè collegi, & in problemate qualiquali Minervâ jam adumbrâvi, id nunc hoc in meo proposito, paulò lucidiùs, & in ordine mihi præfixo, sole Horizontem nostrum attingente perlustrabo, donec fortasse (optare & audere licet) sole in meridie existente Magnificum hoc Regis Palatium in Philosophorum metropoli lucidissimè, ac clarissimè tibi ostendere, ultrò mihi concedatur.

Hic tamen cum Daniele sennerto Lib. de consensu & dissensu Chymicorum cap. 18. de Medicina Universali in antecessum notandum venit illud, quod secundùm saniores Medicos, qui eam defendunt, non omnes omnino morbos partium organi-

*ganicarum in excessu vel defectu, in
conformatione, in numero, situ &c.
curare valeat. Et paulò infra de
iisdem sanioribus Medicis asserit,
quod eos morbos Universali Medi-
cinâ curari posse statuunt, qui ab
internis humorum vitiis oriuntur,
seu ut ipsi loquuntur, qui ab in-
ternâ radice pullulant atque or-
tum habent. Atque ita Medicina
Universalis ipsis nihil aliud est, quàm
medicamentum polychrestum: Si-
cut panaceæ nomen jam ab anti-
quis, medicamentis quibusdam non
quidem ad omnes, sed ad plures
morbos utilibus inditum fuit. Huc
úsque ille de sanioribus Medicis,
quorum sententiæ, Ego in omni-
bus subscribo. Nam certè Medicina
Universalis prælongum digitum non
minuet, os luxatum vel fractum
suo in loco non reponet, aut gibbum*

in debitam figuram collocabit, & sic de plurimis partium organicarum morbis, quia ejusmodi morbi manualementem plerumque operationem requirunt, & nullo etiam specifico medicamento si solum sine manuali operatione adhibeatur, queunt depelli. Atque hæc vera sunt, si luxationem, fracturam aut similes morbos simpliciter accipiamus ut tales; nam quatenus per peccantium humorum ad similia affecta loca affluxum, dolores augeri, malum ingravescere aut pejus reddi potest, eatenus certè medelam à Medicina Universali afferri posse, nemo in dubium revocare ausit. Nam licet hanc in partium solidarum & organicarum affectionibus difficilius suam virtutem exerere concedatur, in partium tamen fluidarum morbis facilius suam ostendet potentiam,

tiam, cum hæ præ cæteris sint partes transeuntes, atque adeò citiùs Medicina nostra illas partes, puta, quos, cùnque humores, aut quidquid peregrini illis admixtum è corpore ejùsque solidis & organicis partibus profligabit. Faciliùs enim (loquor ab instantia) debiles, & è loco facile mobiles, si fortitudine præcellis, debellabis, & campo cedere compelles, quàm si cum firmo, robustoque homine fortiter, constantèrque tecum in palæstra manus conferente sit decertandum.

His antecedenter prælibatis, convenienter vulgari, & trito illi axiomati, qui benè dividit, benè docet, in præsentì definitio & divisio Medicinae nostræ priùs disquirenda venit. Hæc itaque est subtilissima quedam materia, universaliter in toto corpore distributa, corpori, ejùs-

que partibus sanitatem conservans,
Et removendô de se omnem cau-
sam materialem, eam restituens.
Et si dicere licet, est temperata so-
lis, astrorumque virtus vivifica,
vere Et astate copiosius in subjectas
terrarum partes influens; hyeme
verò Et autumno in variis, diver-
sisque plantarum, mineralium, Et
animalium generibus, tanquam in
provido promptuario ad continuan-
dam hominis vitam asservata, ut,
post debitas in machinâ nostrâ or-
ganicâ fermentationes, alterationes-
que factas, sui juris facta, deficien-
tem quocunque modo in nobis spiri-
tum seu Naturam morborum Me-
dicatricem analogiâ, Et identitate
suâ restituat.

Habitâ Medicinæ Universalis
definitione, nunc in quas partes di-
spescatur, est inquirendum, ubi ta-
men

men in antecessum notari velim,
has partes non esse veras partes ali-
cujus totius physici, aut potestativi,
aut integralis, ita ut Medicina Uni-
versalis velut aliquod totum physi-
cum aut potestativum, aut integrale
in partes suas dispescatur; sed esse
varias ejusdem pro diverso suo statu
considerationes. Nam quatenus
corporibus physicis adhuc immersa,
in uno quidem abundantius, in al-
tero verò parcius heterogeneis im-
mixta particulis, in rerum natura
datur, eatenus Naturalem vocare
placuit. Quatenus verò heteroge-
neis soluta particulis, solerti artifi-
cis manu è corporibus extracta, in
unum corpus homogeneum, & effi-
caciùs, tanquam corpus pharmaceu-
ticum coagmentatur, eatenus Artifi-
ciale nominare, non incongruum
duxit. Atque hinc duplex divisio
dupli-

*duplicem scribendi ansam mihi præ-
buit, unam quidem, ut argumentis
evincam, talem in rerum natura
dari; alteram, ut, experientiâ li-
cèt deficiente, probabilibus tamen,
innixus rationibus demonstrum,
talem per artem extrahi posse
purissimam.*

PARS

PARS PRIOR.

*An detur in rerum Na-
turâ Universalis quædam
Medicina.*

Quæ homines nos artifex
fecit supremi Numinis
manus, eadem & morta-
les finxit, voluitque animam, quam
velut de substantiâ divinitatis de-
cerptam particulam cum æternitate
suâ mensus est, in fragili corporis
hujus domicilio inquilinam collo-
care. Attamen & corpusculum
hoc ævum foret, nisi infinitis quo-
dammodo morborum generibus
identidem arietatum, profligatis
tandem viribus succumberet. At
unde sanitas? unde morbus? quid
in morbo sanandum? hic inqui-
rere scrutarique prius oportet,
quàm adversus tantam morborum
humanum corpus infestantium ilia-
dem, medicinam dari, & præparari
posse discutiam.

CAPUT I.

De

Sanitate.

SECTIO PRIMA.

*Probat dari spiritum in corpore
humano.*

ANtequàm ad ulteriora progrediar, visum est, paucis ostendere, quid sit spiritus, & eum in corporibus nostris dari. Spiritus sumitur tripliciter 1. pro eo, quod planè immutabile est, ut Deus. 2. pro eo, quod materiæ expers est, ut Angelus & anima rationalis. 3. pro corpore tenui & subtilissimo. Priores duas acceptiones intactas relinquimus, quia de spirituum sic acceptorum existentia nemini, nisi atheo & homini rationem exuto
du-

dubium aliquod occurrere debet.,
utpote quorum existentiam fides
christiana pridem nos docuit.

Solummodo igitur de spiritu in
tertia acceptione nobis hic sermo
erit, qui rectè definitur, quod sit
Corpus vivum, subtilissimum, te-
nuissimum, calidum & mobile, à
subtilissima & maximè sincera san-
guinis & aëris parte genitum. Sunt
igitur Spiritus *Corpora*, tum quia
in vasorum obstructionibus iis de-
negatur transitus & influxus, tum
quia aliis multis obnoxii sunt vi-
cissitudinibus. Sunt corpora viva,
quia vitam corpori tribuere de-
bent; vita enim in motu consistit,
positis autem spiritibus ponitur
motus, denegatis denegatur mo-
tus. Sunt corpora *subtilissima* &
tenuissima. Ratione enim subtili-
tatis & tenuitatis suam habent pe-
netra-

netrabilitatem, pernicitatem, acti-
vitatē facile per poros exspirant,
dissipantur, consummuntur, suffo-
cantur. Ratione subtilitatis & te-
nuitatis nomen etiam, & dignita-
tem spirituum obtinuerunt. Sunt
corpora calida, tum quia ex medi-
camentis itidem spirituosis igneis,
inflammabilibus restituuntur, refo-
cillantur, tum quia corpus nostrum
calet magis & minus spirituum be-
neficio atque hinc Hippocrates spi-
ritus vocat connatum ignem. Sunt
corpora mobilia, motus enim spi-
rituum sine intermissione continuus
facit, tum ut continuo generentur,
aut ab alimentis seperentur, tum
ut continuetur lumen, radiatio, &
vita sine intermissione, tum etiam
ut continuo ventilentur, ac in se-
renitate conserventur, & ut ob con-
tinuum effluxum & jacturam con-

C

tinuus

tinuus conservetur influxus. Generantur autem spiritus ex subtilissima sanguinis parte, & consequens ex subtilissimâ alimentorum parte, quæ nihil aliud est, quàm alimentorum spiritus.

Viso jam quid sit spiritus, videndum nunc restat, an tale corpus vivum, subtilissimum &c. in corpore nostro detur, & quamvis id ex alata definitione aliunde jam pateat, visum tamen id ipsum aliis argumentis stabilire.

Atque ut nihil jam dicam, quod ligato vel abscisso nervo alicujus partis, sic ut spiritus non possit ad illam venire, illico ejus motus & sensus pereat. Quid est illud subtile quod in morbis, languoribus, mœroribus, ægritudinibus, laboribus, vigiliis, curis, senectute insensibiliter amittitur, nisi Spiritus.

Quid

Ge.
oti-
se-
um
m-
en-
vi-
ore
al-
eat,
gu-
od
us
ad
&
ub-
us,
oo-
in-
us.
nid

Quid illæ bullæ, & illud spumofum,
quod in fermentatione, & putrefa-
ctione animalium, vegetabilium,
mineralium ebullit, strepit, intumescit, commovetur, exspirat, sensus ferit, aliud confirmant, nisi spiritus dari.

Quid vires sensibilibus evacuationibus, venæsectionibus, hæmorrhagiis, purgationibus, sudoribus, immoderatâ venere &c. collapsæ, & amissæ aliud testantur, quàm spirituum jacturam, & per consequens, Spiritus antea existisse demonstrant, quia quod non est, illius jactura fieri nequit. Porro Spiritus dari, patet in animi deliquiis & paralytibus, cum illa intermissionem circulationis, motûs, & radiationis spirituum pro suâ causâ agnoscant; hæc â denegatione influxus Spirituum

C 2 tuum

tuum, vel ab eorundem narcosi
Originem suam derivent.

Jam verò quid luculentiùs spiri-
tuum existentiam commonstrat,,
quàm corporum nostrorum calor,
& sanguinis circulatio. Spiritus
enim, velut ignes astrales, caloris
& calidi innati subiectum sunt.
Circulationem verò sanguinis ma-
ximè à spiritibus promoveri patet
in tristitiâ; teste enim Clarissimo
Dn. D. Preyfer in œconomia suâ
animali part. 2. Cap. 12. §. 83. ubi
ob spiritus crassitie, lentore, tur-
bulantiâque inquinatos, sanguis pa-
riter crassescit, hæret, stagnat, ac
ad circulandum ineptus redditur.

Eadem quoque spirituum exi-
stentia demonstratur, ex terrore,
teste eodem Clarissimo Authore,
locò citato §. 84. ubi nempe obje-
cta externa per sensus externos

ino-

inopinatè repræsentata, ità spiritibus & nervis sunt improporcionata, ut spiritus in suo motu quodammodò impediti vix non recedere cogantur. Unde fit, quod homines terrefacti motibus, convulsivis non absimilibus infestentur, quod accidit, dum spiritus recurrentes spatia, ex quibus fluxêre repentes eadem aliunde spiritibus plena infarcient, & consequenter, nervos abbrevient, quare spirituum recto influxu impedito fit, ut anima functiones suas naturaliter edere non possit, debita respiratio langueat, sanguinis motus circularis intercipiatur, homines pallefant, lypothimiâ & quândoque mors etiam succedat.

Ad ulteriorem dictorum confirmationem, considera sanguinem, præcipuè arteriosum, in quo subtile

illud spumofum & tenue, postquam
post extravenationem in auras eva-
nescit, sanguinem putrefcere &
corrumpi videbis. Porro illud
subtile, spumofum, & tenue quid
aliud est, nisi spiritus, à quo san-
guis vigorem suum & conservatio-
nem fortitur. Id ipsum videre li-
cet in vino per vomitum ejecto, in
quo nil præter inspidam vappam
ejicitur, dum interim spiritus in
vino contentus volatibilitate suâ
corporis partes pervadens, in iis-
dem retinetur. Spiritus enim vini,
qui quasi in limine hæret, facili ne-
gotio à vino est seperabilis. Hel-
montius pag. 724. reperio quod vi-
num parte sua vinosa aquam vitæ
contineat. Ideoque facile, citò, at-
que absque fellis digestis maturitati-
bus rapi per arterias stomachi ad
cor, sive advocari immediatè in

bulli

sup-

*supplementum & defectum spiritus
vitalis.*

SECTIO SECUNDA.

*Probat spiritum nostrum vita-
lem ad omnes actiones concurrere,
atque demonstrat.*

Inditum igitur nobis à supremo rerum Conditore spiritum aliquem, qui toto diffusus corpore, partes omnes sanas reddit, & ad suum singulas officium expeditas, neminem scientiâ medicâ vel philosophicâ instructum mihi negaturum puto. Si verò ulteriorem, præter ante jam datas, à me confirmationem amicè desideras, relego te ad innumera Anatomicorum Clarissimorum volumina. Quid enim est, quod infinitas penè nervorum & membranarum pro-

pagines ad viscerum glandulas, & totius corporis partes usque per-
tingentes, quas actionum vitalium officinas rectè dixeris, continuâ agitatione permeat, suo servat in vigore, ad competentes animat, functiones, nisi spiritus ille, qui, cum vivere DEI beneficio capimus, præter animam illam immortalem ad vitam sanam & incolumem propagandam nobis donatus est. Hic ille rector, & præses omnium actionum existit, hic ille agit, hic dominatur. Non aliter rem concipio, ac artificem eâdem manu motâ, per certa sibi usualia instrumenta diversas figuras efficientem. Attamen à te desidero, ne spiritum jam jam purissimum in superadictis officinis hinc inde permeantem cum spiritu ex alimentis, chylo, sanguine pro prioris conservatione
extra-

& extrahendo confundas. Ille enim proximum est animæ rationalis instrumentum, & sensuum tam interiorum, quàm exteriorum principium, & motor omnium musculorum existit. Ille primario omnes actiones vulgò naturales (quibus cum supradictis animalibus omnes morborum species adscribunt Medici) ac diversas in humano corpore perficit; adeò, ut pro continua sui conservatione novum ex alimentis, chylo, sanguine analogum in omni cibo & potu atque aëre latentem universi spiritum, separatis ab eo heterogeneis, tandem efficiat.

Quod jam in genere dixi, in specie, & in qualibet particulari actione, quæ individuum concernit, demonstrabo. Incipiamus à fame & siti, quæ ad alimenta assumenda

nos determinat: nonne fames est molesta sensatio (quam & tu concedes) fibrillarum ventriculi membranarumque ejus, occasione cujus rem solidam appetimus, ut vellicationem ob ciborum absentiam ex ventriculi fermento ortam, tollamus. Talis sensatio quoque est sitis, & quidem in fibrillis oris & faucium, cujus beneficio ob humidum per solida abstersum, vel calore absumptum, & deficientem, humidi per glandulas salivales secretionem ad rem liquidam assumendam determinamur.

Sequitur has sensationes molestas, sed providas, determinatio animæ ad illa assumenda & certè illa non aliter (ut tu ipse fateberis) nisi per spiritum contingit.

Hic deindè spiritus in musculis masticatoriis latens cibos duros & majore

est
on-
m-
jus
ca-
ex
la-
fi-
&
ni-
ca-
e-
i-
e-
o
è
)
s
c
-
maiores in minores partes dentibus
diffringit, hos ita diffractos & com-
minutos spiritus diglutientes mu-
sculos inhabitans ad animæ impe-
rium in fundum usque ventriculi
detrudit. Inibi ex naturali sangui-
nis calore per arterias illuc dela-
tus, alimenta sulivâ satis imbuta,
acido ventriculi sic dicto alterius
dissolvit & fermentat. Hic motu
peristaltico seu vermiculari ventri-
culi & intestinorum in variè figu-
ratis & dispositis ventriculi & inte-
stinorum fibrillis ad duodenum,
imò ad anum usque detrudit.

In prædicto intestino duodeno
duo illa famosa menstrua motu fi-
brillarum tonico, & dum unda à
principio quodam seu spiritu im-
pulsam undam pellit, billem & suc-
cum pancreaticum (de quibus in-
fra) per ductum Choledochum &

Wir-

Wirfungianum sic dictum transmittit, ut mediante calore supra dicto naturali & efferbescentiâ solutum jamjam chylum à fœcibus seperet, easque præcipitet.

Hic per minimos intestinorum poros lacteis venis continuos musculis abdominis ad impressionem & emulsionem inservientibus puriorem sub formâ lactis chylum in easdem lacteas separat. Interim (dum fœces ad anum usque motu partim musculorum abdominis, partim peristaltico delatæ, tum acrimoniâ, tum quantitate stimulantibus, sensum quendam nobis imprimunt, & animam ad excretionem per spiritum determinant) hic quoque motu musculorum abdominis intestina inferiora comprimuntur foras eliminat.

Legisti supra de motu peristaltico, quem insitus vitæ spiritus regit & actuat. Hic est, qui receptum purissimum chylum intestina coarctando ulteriùs in venas lacteas detrudit. Ast cum hic motus chylum è minoribus ad majores venas lacteas, ad glandulas mesenterii sic dictas, Asellii magnam (in quibus ab adveniente lymphâ fluidior redditur) ductum thoracicum promoveri, & in venam subclaviam usque infundere sit impotens, vices ejus subit motus arteriarum, his ductibus vicinarum, motus diaphragmatis, & vasa hæc comprimendo chylum hac ratione ultrò promovet, & sanguini tradit; ne verò, unde venerat, relabatur, valvulæ ubique interpositæ hunc relapsum impediunt, præcaventque.

Non-

Nondum hic spiritus in chylo sanguini jamjam immixto latefcens ad obeundas functiones est idoneus, nisi cum sanguine præexistente aliquoties in circulum agitur, conquassetur, per spiritum insitum à cerebro in corde sanguini admixtum resolvatur, & varia pertransiens viscera, inutile & heterogeneum diversum inibi secernendum, excernendumque relinquat. Et hæ ipsæ actiones à nullo alio, nisi à spiritu purissimo, fibrillas subtilissimas inhabitante, reguntur & gubernantur. Quo autem negotio ad cor ab his partibus deferatur, dicemus in eo loco, ubi Universaliter de venis sermo nobis erit, quâ ratione sanguis versùs cor reducatur,

Inditum cordi, arteriisque motum quendam (quem theorici pulsififi-

fficum, seu in quo cor & arteriæ
constringuntur ac dilatantur, no-
minare consueverunt) agnoscunt
illi præter variam fibrillarum ac
membranarum tonum configura-
tionem &c. à spiritu purissimo è
cerebro oriundo, & in antedictis
habitaculis præfente regi, atque
gubernari. Unde spiritus vitalis
hic præfens sanguinem ex corde,
ad omnes arterias, earúmque mi-
nimas propagines, tam in pulmoni-
bus, quàm toto corpore, valvulis
ubique ne refluat adjuvantibus di-
stribuit, atque tam ad partes aug-
mentandas, nutriendas, & Spiri-
tum puriorem fecernentes; quàm
ad organa & viscera diversa, pro
illorum glandularum poris variè
configuratis, variàque magnitudine
dotatis, varia excrementa ràm uti-
lia quàm inutilia fecernentia, atque
excernentia amandat. San-

Sanguis hic à spiritualescentia, nutritione, & separatione residuus, ac in pulmonibus rarior, volatiliór- que factus, aliquali per spiritum vitalem arteriolarum capillarium, pressione in comites venulas capillares urgetur: ad cor verò tam ex venâ pulmonali, axillari, & cavâ chylum ferente, quàm ex totius corporis venulis minoribus, & cavâ præter debitum fibrillarum tonum, atque occasionem hanc, quâ etiam, ut supra memoravimus, unda undam pellit, à dilatante & hac methodo comprimente atque angustante comite ubique arteriâ, valvulis, ne redeat, adjuvantibus sanguinem fluentem hic spiritus refluere concedit.

Supereft adhuc ut (ne ullam actionem ad individuum spectantem omittam) de motu lymphæ

pau-

paucula dicamus. Hanc itaque lympham, cujus originem, insertionem, usum &c. anatomicis relinquimus, ab origine moveri ad insertionem suam usque motu progressivo dubium non est, ast illa ex se, ac variâ vasorum lymphaticorum structurâ, valvulisque quoque, ne refluat, obstantibus, est impotens, nisi spiritus vitalis prædictis vasis debitum conciliaret tonum, atque in vicinis hospitans arteriis per earum diastolen proxima vasa lymphatica premendo, ulterius lympham hanc urgeret,

Concludimus jam, spiritum vitalem in universo distributum corpore, omnes efficere actiones, & quid quid liquidi & fluidi est, in motum progressivum & circulatorium deducere; atque quidquid in humano corpore à spiritu purissi-

D

mo

mo alienum est, per certa corporis emunctoria, secernere, excernere, ejicere.

Doctè hanc in rem scribit Nuysement apud Tackium de resurrectione rerum fol. 11. Porro, inquit, *cur actiones rerum non attribuerem spiritibus, sed vel dispositioni partium vel atomorum, sive partium insensibilium fortuito concursui, quemadmodum sunt, qui præter mentem, soli homini debitam mensuram, quietem motum, posituram & figuram cum materiâ cunctarum exordia rerum ponant. Sublatis formis substantialibus.* Hi enim, etsi quidem satis argutè de hoc quæsito disputent, non tamen ostendunt, quo pacto cujusque rei particularum constitutio & dispositio fiat, unde motus & temperies rei oriatur. Videmus quidem au-

to-

tomata pro dispositione variâ mo-
veri ; sed non sinè aquâ aut aère.
Liceat itâque $\text{\textcircled{S}}$ rebus creatis vi-
vere ; sed non sinè vita spiritu, qui
vivificat omnes mundanas rotas.

Clariùs adhuc & meliùs id ipsum
asserit ingeniosissimus & laboriosis-
simus Kircherus in arte magnet.
l. 3. parte 7. p. 729. Spiritus, in-
quit, omnium animæ functionum
organum necessarium sunt. Horum
enim vi admirabili totum corpus
vivit, sentit, se movet, nutritur
augetur : hi concoquunt, digerunt,
egerunt, attrahunt omnèsque vitales
actiones perficiunt : his languentibus
omnia languent : hi omnes rerum
species accipiunt, deferunt, $\text{\textcircled{S}}$ ad
phantasiæ motum volutantur in cor-
pore, non secus, ac lapide in aquam
tranquillam coniectò, circuli causan-
tur, se diffundentes totùmque cor-

*pus alterant : unde non immeritò
ab Hippoc. τὰ σώματα ἐνορμῶντα
dicuntur.*

Nec Mantuanus Poëta Virgilius
id nesciit, quando rerum, quæ cor-
pori humano insunt, probè gna-
rus, hæc verba in versum illigavit.

*Spiritus intus alit, totámque in-
fusa per artus*

*Mens agitat molem, toto in se
corpore miscet.*

SECTIO TERTIA.

*Probat spiritum vitalem esse
Naturam morborum Medica-
tricem.*

ET hic spiritus profectò illud est,
quod nos in homine Naturam
morborum Medicatricem appella-
mus, qui semper ad partem corpo-
ris

ris læsam restituendam pro munere
sui ratione per sese contendit; ubi
tamen suam videt ab adversariis
exarmari potentiam, opem Medici
implorat, invocâtque. Hic est, cui
omnes saniores Medici in primariâ
sua indicatione conservando vires
naturæ, satisfaciunt. Certè de eodem
spiritu vitali Sebastianus Wirdig in
suâ Medicinâ spirituum libr. 1. cap. 16. §. 22.
doctissimè sic inquit: *finis spirituum, ut
ex antecedentibus patuit, est, ut
corpora creaturarum beneficio eorum
irradiata vivant, sentiant, moveantur,
sui simile generent; habent & alios
fines, qui sub iam dictis comprehenduntur,
ut conservent corpora in debito statu,
& naturali constitutione, seu sanitate,
ut sanguificent, motu suo sanguinem à
coagulatione & grummescentiâ præ-*
D 3 ser.

*seruent, & aciditate; ut discutiant
heterogenea, ejiciant impuritates &
fuligines, ut vulnera consolident,
& quidquid amissum est per insen-
sibilem evacuationem & per ulcera,
restituunt; ut paucis multa comple-
ctar, spirituum finis est, ut per eos
corpus sanam vivat, & longam vi-
tam; hi enim soli sunt vitæ autho-
res, conservatores, morborumque,
Medicatores.*

Authoritati subjungamus ratio-
nem. Si enim à spiritu nostro vi-
tali omnem chylum, sanguinem,
lympham, & quosquos humores in
statu naturali constitutos, seu par-
tes fluidas (quas nunquam in qua-
vis corporis parte remorari Author
naturæ instituit) in motum pro-
gressivum & circulatorium deduci,
conservarique concipis, cur ergò
dubitares omnem materialem &
pro-

proximam morborum causam (sivè
ea sit partes naturales fluidæ in
quantitate, qualitate, & stagnatione
peccantes, sivè extraneum quod-
dam sub fermenti nomine præter-
naturaliter adveniens) ab eodem
spiritu vitali, vel antea sufficiente
vel Medicamentis sibi magis analo-
gis confortatô, posse subtilitate suâ
resolvi, fluidam effici, cum reliquis
circulantibus humoribus in motum
deduci progressivum, donec, quid-
quid causæ malignæ in nobis est,
per sudorem, vel urinam, vomitum,
diarrhæas &c. pro commodo na-
turæ emunctorio, eodem propel-
lente spiritu excludatur, ejiciatúr-
que. Exemplum clarissimum no-
bis ostendunt febres; quid enim
est, quod celeriores in iis pulsus
efficit, nisi vitalis ille spiritus, qui
ab externo vel interno fermento

sanguini se commiscente commo-
tus, ad id de se excludendum, eji-
ciendumque fortiter est occupatus.
Hinc doctissimè Neoterici febres
definiunt per salutare Naturæ co-
namen. *Febris*, inquit Campa-
nella lib. 1. de sensu rerum cap. 13.
*Spirituum fervor est armorum,
ad bellum contra inimicum humo-
rem, dum in perniciem inimici pu-
gnat, totum dissolvit compositum.
Hoc arcanum de febre latet Medi-
cos, putantes rem esse perniciosam,
quam ego judico utilem.*

Nec deerit nostræ opinioni fir-
miùs roborandæ experientia. Vi-
dimus sæpissimè morbos diversos,
ut: leviolem capitis dolorem, ery-
sipelas non adeò radieatum, catar-
rhos & plurimos similes non inve-
teratos & pertinaces morbos, solâ
servatâ meliori diætâ spontè ces-
sasse.

sâsse. Et quid sustulit earum cau-
sas, nisi spiritus vitalis per antedi-
ctam diætam in statu suo naturali
conservatus, atque restitutus. At-
que hinc ratio non obscura reddi
potest, quòd senum morbi non ita
facile curentur, quàm juvenum,
quia videlicet spiritus in illis defi-
cit; in his verò debitâ proportione
inest.

Non aliter rem concipio in no-
stro vitali spiritu, nisi Belliducem,
cum subditis suis militibus. Hos
namque, ut ab hoste vel præviso,
vel imminente, vel præsentè cha-
ram defendant, conserventque pa-
triam, variis instructos esse officiis,
vel ipse vidisti, vel à militaribus
audivisti Discipulis, & Magistris.
Horum tamen quilibet in diverso
constitutus officio, ab unica Ducis
voluntate pendens, tam ad compa-

randum pro illo & se ipsis conser-
vandis debitum, quod vel ab hosti-
bus eripiunt, vel à patria recipiunt,
alimentum, quàm ad præpedien-
dum, vel instrumentis bellicis de-
bellandum hostem paratus vivere
debet.

Tale quid non absimile spiritui
nostro vitali & diversis corporis
humani partibus organicis evenit.
Quid enim est, quod Ducem belli
in Patriâ nostrâ præsentat, nisi Spi-
ritus Noster Vitalis in corpore hu-
mano, subtilitate suâ, quasi quadam
voluntate, claritate, luminositate
&c. ubique existens. Hic primò
petit, ut ex patria, id est, aëre ana-
logum pro sui conservatione ali-
mentum seu spiritum pulmones ad-
ferant; vel ab hoste, id est, diver-
sis alimentorum speciebus latentem
inibi Universi spiritum in se partes
orga-

organicæ & viscera recipiant, atque
quod heterogeneum & inimicum
reperitur, per certas viscerum glandulas
secernant, & ejiciant, ut,
quod purius sibi que convenientius
reperit, pro sui conservatione in se
recipiat. Hæc prima voluntas fuit.
Altera est, ut, quam causam materialem
(sive ea sit velut proditor patriæ,
sivè superbus principis vitæ ab hoste
conductus insidiator, sive piger in
bellando miles, id est humor quantitate,
qualitate, stagnatione peccans, sive
hostis sub fermenti alieni nomine
humoribus naturalibus se immiscens)
ex se ipso subtilitate sua, claritate,
impetu &c. resolvit, fluidam fecit,
atque in motum deduxit progressivum
& circulatorium, ut inquam ea
diversis visceribus, glandulis &c.
tanquam hostis jamjam victus è patria
idest hu-

humano corpore, salvâ post hostium stragem palæstrâ, ejiciatur, eliminetur, & in hostium provinciam, ne in humano corpore seu patriâ nostrâ ut corruptum cadaver principi & subditis molesta futuri mali causa existat, remittatur.

SECTIO QUARTA.

*Probat analogiam spiritûs nostri vitalis cum virtute Solis
& Astrorum.*

QUOD solis, astrorumque virtus mundo hoc spiritus hic tribuit corpori humano; illa subjectas res omnes suo animat influxu, fovet calore, activâ vi nutrit, & ad debitam illis perfectionem deducit. Hic suâ pervadit subtilitate artus, nervos, fibrillas, omnes arterias, venu-

venulâsque corporis universas & balsamicâ virtute congruentem, omnibus vivacitatem inspirat. Hic (ut suprâ jam ostendimus) pro variâ organorum, viscerum, glandularum structurâ varias ac diversas efficit operationes, & munera subit.

Et quis unquam negabit, spiritum nostrum vitalem ab influente solis vivifica vi augeri, conservarique. Tackius in mysterio resurrectionis rerum de Majo & eâdem Solis virtute differens copiosam molâ nostræ affundit aquam, dum ait: *totus sanè mundus revivixit, durissimùmque gelu expertus, posthabitis, profligatisque tristioris hyemis injuriis, quibus velut à mortifero Saturno incarceratus videbatur, vitâ iterum turget. Spiritûs vivifici plena sunt omnia: rediit animus & robur omnibus, & terra cœle.*

*cælestibus reclusa & irrorata in-
fluentiis, velûtque Jove marito im-
prægnata, aut ex solis, lunaque vir-
tutibus, velut in utero habens ex-
tendi cœpit, & intumescere, atque
nunc ubique parere cernitur. &c.*

Et certè, quis vere & æstate, ma-
gis magisque jam sole ad nostrum
Zenith approximante tristem mœ-
stúmque exhilaravit animum? quis
nos in cultissimos vegetabilium,
hortos egredi, & beneficam DEI
in omnibus experiri potestatem con-
citavit? quis senes, multósque ju-
venes à consuetis hyberno tempore
frequentioribus liberavit morbis?
nisi subtilissima virtus Solis iisdem
vernís æstivísque diebus copiosius
aëre Universaliter communicata,
quam ceu spiritum Universi per
naturalem follem nostrum inspi-
rando attrahimus, atque adeò vel
defi-

deficientem in nobis restituimus,
vel suppressum, ligatum, inviscatum
que liberamus.

Nec mea hæc est, sed Thomæ
Erasti disputatione 2. contra Para-
cellsum scribentis sententia: *homo*
spiritum participat, in quo natura
cælesti caliditate proportione qua-
dam inest. Id certè ex Aristotele
didicit, qui libro 3. de generat.
animal. *spiritum viventis elemento*
astrorum analogum pronuntiavit.
Lubet etiam Sebastiani Wirdig hac
super re sententiam afferre, hic in
Medicina spirituum L. 1. cap. 26.
§. 11. ait: *Hinc illa est astrorum*
et spirituum nostrorum admirabilis
harmonia, sensibilis consensus, et
sympathia, communis motus circu-
laris, non aliunde, nisi propter iden-
titatem spirituum astralium, qui se-
cundùm philosophum analogi sunt
ele-

elemento astrorum, & idcirco mu-
tuum habent ingressum, sympathiam,
magnetismum, raptum.

Idem libr. 2. cap. 30. §. 4. sic
ait: *Paulativa jactura fit per ma-
gnetismum similium, sequenti modo.*
Spiritus hominis, cum ignea sit &
astralis natura, propter identitatem
naturali appetitu tendit, allicitur &
raptur ad ignium fontes, astra. Spi-
ritus hominis solaris est, sol & homo
generant hominem, conservat etiam
hominem inspiratione, expiratione,
fontem suum & oceanum naturali
instinctu & raptu repetit. Spi-
rituum vehiculum pingue per aërem
resolvitur in aërem.

Tolle jam è rerum naturâ virtu-
tem solis, in subjectas terrarum,
partes influentem, & Universo vi-
tam sustulisti. Videbis ocyus flac-

cescere omnia, deficere, interitum
spectare. Audi iterum Sebastia-
num Wirdig libr. 1. cap. 26. §. 6.
Sic loquentem: tolle solem ex mun-
do, auferes non modò præstantissi-
mum cælo ornamentum, sed mundi
oculum ☉ lampadem imò animam
extingues, in pristinum planè chaos
☉ tenebras rediges Universam re-
rum naturam, remoto sole morietur
omnis homo, cadauer evadet omnis
mundus. Si sol ☉ homo hominem
generat, utique sol ☉ animal ani-
mal, sol ☉ vegetabile vegetabile ge-
nerabit. Nulla generatio fieri potest
sinè sole, nulla multiplicatio, nulla
vita, nullus motus, nulla actio, cum
sol sit ignis concentratus, vivificus,
vivificans, luminis origo, mundi
oculus, fons ipsius denique vite, suâ
enim vivificâ ☉ spirituali influen-
tiâ suscitât ☉ excludit spiritus ve-
geta-

E

geta-

getabilium, fovet animalium, & eosdem conservat.

Testatur id ipsum tristissima hyemis imago. Quid enim est, quod viridantes deformat agros, amœnissimum sylvarum decolorat vul-tum, vix non elysios invertit cam-pos? quid vegetabilium generatio-nem in suspenso tenet, bruta in-antra sua subterranea cogit, homi-nes intrà muros includit? quid tan-dem, quod plurimos in nobis mor-bos producit, vel relinquit? nisi re-cessus ille solis, quo illius vis ac vi-vifica virtus, in sublunaria cætero-quin influens, eo tempore nobis est denegata.

CAPUT II.

De

Morbo.

MOrborum genus omne à fluidis originem trahens in corpus humanum aliundè non derivatur, quàm quod spiritus ille, æquali cæteroquin vigore per membra divisus, si parte quapiam deficiat, affectam illam, nec suis sufficientem actionibus, ægramque relinquat.

Deficere autem spiritum hunc aliquando necesse est, vel quia ipse, quod creatus est, atque ideo mutationi subjectus, diuturnitate, motu, immoderatis animi passionibus, actionéque continuâ tandem atteritur & enervatur; vel quia ipse ab hostium incurfu, puta humorum

naturalium in corpore humano tardiùs fluentium, stagnantium, irritantiùmque; vel sub fermenti nomine illis immixtorum, quos ob copiam, visciditatem, tenacitatem, resistantiam &c. in motum fermentativum, progressivum, secretorium vel excretorium deducere nequit, opprimitur; & deficit.

Jam jam annuentem te mihi conspicio, si liberum ultrò legendi animum præstiteris, in omnibus mihi tutè assentiêre. Una ad valetudinarios concedamus. Hic æger acutissimis sibi caput doloribus penè rumpi; parte aliâ totum corpus sibi aliquis ad suas functiones exaruisse lamentatur: tertius molestâ & Universali affectus hydrope vix ampliùs spirat, tristis ac mœstus lecto affixus, fortassè brevissimo temporis spatio vitam amissu-

rus.

rus. In originem & morbi causas
inquiramus.

Accusant theorici læsum fluido-
rum motum & crasin perturbatam.
Illi in anxio dolore capitis à sta-
gnante aut sanguine: unde phreni-
tis; aut lymphâ acri, viscidâ &c.
unde dolor magis gravativus; vel
certè sanguine aut lymphâ acriore
tardè fluente, ac continuâ irrita-
tione membranas cruciante: sicut,
in scorbuto & lue venereâ est vi-
dere; vel denique à nimiâ fibra-
rum ventriculi tensione (in qua
spiritus vitalis ad removendas cau-
sas materiales eundem ventriculum
afficientes copiosius influit) ad ca-
put usque tendentium dolorem
oriri.

In secundo ægro nostro asserunt
præter defectum & corruptionem
(quæ fieri solet in scorbuticis &

lue venereâ affectis) succi nutriti-
tii, obstructions à lympha viscida,
tenace &c. ortas, vias nempe ad
partes nutriendas præcludendo. Et
illi ipsi concludunt, quod spiritus
in mœrore & tristitiâ non satis fi-
bras carneas inflans ob conciden-
tiam aliqualem (licet nutritionis
debitæ succus nutriticius aliquando
admittatur) non tamen partem
nutritam, vel nutriendam, exten-
sam ostendat. Neque sanguinem
crassum non satis volatilem à succo
nutriticio excludunt.

In tertio patiente nostro unani-
miter consilium faciunt de lympha
viscida, acri &c. extra vasa lym-
phatica in cavitatem internam, vel
intrâ musculorum, vel fibrarum in-
terstitia effusâ, stagnante, motûque
progressivo peccante.

Opti-

Optimè dictum, nec ego dissen-
tio. Ast hic pedem illi figunt, ego
verò in inquirendis Casuum no-
strorum causis ultrà progredior &
dico; quæ hic adducta sunt, remo-
tas duntaxat, aut si velis etiam pro-
ximas, immediatas causas morbi
materiales esse; formalem verò
causam, seu morbum ipsum cum
suâ efficiente causâ nihil aliud esse,
quàm impeditam & deficientem
ab his causis spiritûs vitalis poten-
tiam, quò minùs, ut de se tanquam
morborum Medicatrix, & ex na-
turâ suâ intendit, partibus affectis
in resolvendis, in motum progressi-
vum & circulatorium deducendis,
removendisque suprâ memorato-
rum morborum causis succurrat.

Nec Sennertus, libr. de morbis, a
nobis alienus est, dum morbum sa-
nitati contrarium contrariâ defini-

tione definivit, quod sit impotentia ad agendum? Cui autem impotentia hæc attribuenda? nisi subtilissimo, invisibili, conceptibili tamen corpori alicui omnem alias actionem sanam efficienti, quod reverà spiritus appellatur.

○ Nec assertionis meæ mirère insolentiam: si caput & totum corpus eadem, quâ antea, vel fortiori (ut ita loquar) copiosiorique spiritûs vitalis ad prædictas morborum causas removendas potentiâ pollerent, certè brevi temporis spatiô nec caput dolorem pateretur, & corpus debitum suum nancisceretur nutrimentum, & aqua, Hydropica brevissimè educeretur. Sic enim spiritus vitalis naturali proportione suâ corpori, ejusque partibus inhærens, partes vel corpus levioribus morborum causis

ex se ipſo (ut ſuprà memoravimus)
liberare poteſt, quid deinde obſtat?
quin analogò ſibi medicamentò
confortatus, auctùſque pertinaces
magis, magisque alias reſiſtentes
morborum cauſas vincere poſſit,
& debellare.

CAPUT III.

*Probat aliquid dari in re-
rum naturâ quod defectum
ſpiritùs vitalis reſtituit &
conſervat.*

SI juxta mentem Sebaſtiani Wir-
dig in Medicina ſuâ ſpirituum
libr. 1. cap. 13. §. 7. & Joannis
Tackii in Chryſogonia animali &
minerali, vires, vita, ſanitas, mor-
bus, mors, cum ſpiritu noſtro vi-
tali pari paſſu ambulant; ſi vita in

spiritu consistit, si sanitas in potentia & integritate spiritus ad agendum, si morbum in impotentiam seu defectu spiritus vitalis supra jam factis demonstravimus, nihil jam, ut scopum præfixum de Medicina Universali attingamus, nobis superest aliud, quam ut ostendamus, quam ratione impotentia hæc in morbis seu defectus spirituum vitalium restitui, ac debitus eorundem vigor conservari possit. Et profecto corpus nostrum cum subditis suis partibus, virtute spirituum vitalium, haud satis ad expellendas morbi causas à fluidis radicibus ortas instructum, atque ideo ægrum, juvari, roborarique posse adductis per Medicinam Universalem suppetiis & schola Hermeticorum cum sacris paginis docet, & ratio probat, & experientia testatur.

Et

Et primò quidem probandum,
mihi venit, quod ille analogo re-
medio unico, ubique latente con-
fortari, augerique possit. Secundò
quomodo illum in vigore suo per
aliam methodum conservare sit
possibile. Ad primum.

Si acutiori mentis indagine to-
tum contemplemur mundum, tunc
certè videbimus, ut cum Tackio
libr. de resurrectione rerum loquar,
totum visibilem ab invisibili regi,
gubernarique. Quid illud invisi-
bile, nisi spiritus Universi, corpus
subtilissimum, tenuissimum &c.
mediante vario astrorum influxu
sublunaribus omnibus vitam, ge-
nerationem, augmentationem, sa-
nitatem impertiens. *Hic est*, in-
quit, Sebastianus Wirdig libr. 1.
cap. 26. §. 9. *Hic est ignis ille cœ-
lestis, quem Prometheus Japeti filius*

con-

consilio Minervæ è cœlis pro animan-
dis mortalibus clam sustulit. Hic
est Sendivogii sal armoniacum oc-
cultatum in ventre arietis, cujus
patrem esse solem, matrem verò
lunam, & quod ventus portaverit
illum in ventre suo, juxta verissi-
mam Hermetis explicationem in
epilogo asserit. Hunc appellarunt
multi, instrumentum DEI, ignem
naturæ, manna cœleste, avem Her-
metis, aquam vitæ, mercurium phi-
losophorum, Ventum vitalem.
Aristoteles eum nominavit quin-
tam essentiam. Hippocrates impe-
tum faciens. Hiobius ventum sive
auram vitalem. Zoroarter, Hera-
clitus & Plato mundi animam. Pe-
trus Joannes Faber in sapientia Uni-
versali eum vocavit materiam pri-
mam eliciendam ex elementis visi-
bilibus. Basilus Valentinus omne
in omni. Hic

Hic est occultus in aere vitæ ci-
bus, quem *Cosmopolita* rorem de
nocte, de die aquam vocavit rare-
factam, cujus spiritus invisibilis me-
lior est quàm *Universa terra*. Hic
est, quem aquis primordialibus in-
cubuisse *S. paginæ* nobis ostendunt.
Hic est *Roberti à fluctibus* fons
actuum, formarum, & essentiarum
rerum omnium tam in cœlis quàm
in terris, meditatione cujus omnia
vivunt, moventur & agunt. Hic
est spiritus mundi, quem *Joannes*
Tackius lib. de resurr. rer. *naturam*
naturatam appellavit, & ultrò sic
loquitur, hæc est, *quæ quidem per*
universum terrarum orbem, singu-
lasque ejus partes sit diffusa, princi-
palem tamen sedem suam habeat in
sole, atque sic sit Spiritus, igneus,
ignis invisibilis, virtus solis vivifica,
et secretâ fecunditate dotata, quæ
qui-

quidem virtus, etsi unica sit, variè
tamen vestiatur: secundum illud
tabula hermetica: sic omnes res
fuerunt ab uno meditatione unius;
sic omnes res natae sunt ab hac una
re adaptatione.

Hic est, qui in omni cibo nobis
asservatur, de quo Nuysement ità
loquitur: cibi omnes non sunt nisi
excrementa succum invisibilem &
spiritualem tantum continentes
aptum ut in carnem & substantiam
nostram congeletur & transubstan-
tietur, ac proinde à natura attrahi-
tur, totâ massâ per loca destinata
rejectâ. Robertus Flud apud Ta-
ckium de aëre sic loquitur: in illo
inclusus est Spiritus altissimi, qui
in creatione ferebatur supra aquas
teste sacra scriptura & volavit su-
per pennas ventorum.

Et quis amplius dubitat Spiritum
Universi dari, & ab astris commu-
nicari rebus sublunaribus. Nec
deest unanimes Astronomorum &
& Philosophorum consensus, nec
experientia ipsa à doctrina nostra
erit aliena.

Sebastianus Wirdig in Medicinâ
Spirituum lib. I. cap. 26. §. 9. ait:
Astra nil nisi Spiritus de se radiant,
spirant, spargunt, luce suâ, lumine
☉ radiis, quos ultrò in se recipiunt
corpora naturalia spirituosâ, ob si-
militudinem, identitatem ☉ ra-
ptum, qui est inter similia. & §. 10.
Aër semper inebriatus est ebriosus
☉ impragnatus astrorum spiritibus,
lumine, radiis, influentiis, igne ☉
virtutibus cœlestibus, nunquam va-
cuus ☉ expers. & Nuysement pag.
199. Evidentissimum autem est,
vitam esse rem cœlestem ☉ divi-
nam,

nam, quod igitur eam conservare
potest, ejusdem naturæ esse debet,
quia omnes res ex eo sustentantur,
unde originem sumunt: dicam verò
adhuc amplius hunc conservatorem
ipsam vitam esse. Idem apud Ta-
ckium lib. de resurr. rer. ait: va-
stum hoc mundi corpus motu prædi-
tum esse, eòque perpetuò agitari,
motum verò sinè Spiritu vitali fieri
non posse, propterea quod, quidquid
vitâ caret, immobile sit. Rober-
tus de fluctibus lib. de uromantia,
cap. 5. ait: admirandum & occul-
tissimum est aëris seu elementi sub-
lunariis sive Spiritûs catholici inter-
num invisibile, quippe quod est sal-
quidem volatilis, in quo sinceri de-
liteſcunt, & resident vivifici cælo-
rum influxus.

Aristoteles & Peripatetici purio-
res eundem ipsum Spiritum intelle-

serunt sub nomine quintæ essen-
tiæ, seu elementum astrorum, quod
cum omnibus rebus sublunaribus
commiscetur. Sententiam Aristo-
telis Fernelius lib. 1. de abditis re-
rum causis diligentissimè expressit,
ait enim: *juvat sententiam Aristo-
telis epilogo concludere: una cœli
vis & facultas omnium caducarum
rerum vires præ se fert: has autem
vector mundi Spiritus è calo in to-
tum Universum diffusus rebus omni-
bus impertit, simul & speciem
& nativum vitalemque vigorem
gignendis illis, atque conservandis
accommodatum.* Cicero lib. 2. de
Natura Deorum sub nomine Na-
turæ hanc ipsam vim exponens,
ait: *est vis quedam ciens motus in
corporibus necessarios, cujus ordo in-
dicat, quid cujusque rei causa effi-
ciat, & quid quamque causam se-*

F

qua-

quatur. ex Scholasticis peripateticis id ipsum senserunt Franciscus Piccolomineus, & Zabarella, & præter D. Thomam Alexander de Hales, qui part. 2. quæst. 1. ait: *Sententiam suam esse, quòd in elementis mundi insita sit à Conditore natura quædã, re ipsa differens ab elementari, simplex & incorporea, ut possit esse principium substantiæ simplicis.*

Confirmant hanc Spiritus existentiam adhuc alia Scripturæ documenta, imprimis in principio adductum *Ezechielis* ab ore Altissimi notatum effatum: *veni Spiritus à quatuor ventis & insuffla istos interfectos, ut vivant.* Quibus verbis Tremellius adstipulatur dicens: *Sol lustrans Universa, in circuitu pergit Spiritus, & in circulos suos revertitur, vel ut Pagninus habet: sol vadit ad meridiem & circuit*
aqui-

aquilonem, & ad circuitus suos re-
vertitur ventus. Quo quidem
textu innuitur Universalis vento-
rum & aeris vis in sole per verbum
DEI, in quo est rerum vita, secun-
dum illud Psalmistæ Divini: *verbo
DEI firmati sunt cæli & omnis ex-
ercitus eorum Spiritû oris ejus.*
item Psalm. 140. *& spiritus tuus
incompactibilis est in omnibus.* &
Psalm 104. *auferente Te Spiritum
eorum non hominis saltem sed omnium
viventium emoriuntur.* Dante *Te
Spiritum tuum creabuntur & reno-
vabis faciem terræ.* Quod manifestè
rediens post hyemis injurias ver at-
que æstas demonstrat.

Jam ad experientiam & exinde
deductam rationem. Dico itaque
cum Sebastiano Wirdig lib. 1. cap.
26. §. 15. in demonstrandis his non
ero operosior, cum astra in hæc in-

feriora influere, bardi etiam, blenni
& plauti intelligant, comprehen-
dant, sentiant sensibus externis, ta-
ctu, visu, & profectò lunæ influ-
xum intelligunt rustici; mercurii
in concitandis ventis; martis in ci-
endis tonitruum ignibus observant
Physici & Astrologi; Solis influxus
omnium manifestissimus est omni-
bus. Observamus enim in vere &
æstate, dum magis magisque suos
in nos rectos dimittit radios, motu
suo omnia foveri, continuari gene-
rationes propagationesque rerum;
autumno verò & hyeme, dum non
itâ ad nos radios suos distribuere
potest, omnes in suspenso sunt ge-
nerationes vegetabilium, & quid-
quid in aëre vivit libero, infirmum
quasi & emortuum cernimus, &
ipsa animalia deficerent, nisi ab ali-
mentis & aëre latentem astrorum
vim,

vim, virtutem, Spiritum &c. in
conservationem sui assumerent.

Rectè igitur cum Authore Phy-
sicæ restitutæ concludo: corpora
naturalia, quæ activam vim obti-
nent, non per solas qualitates, ut
vulgus existimat, agere, sed per
Spiritus secretos.

Spiritum hunc Universi in omni
latere sublunari, in omni aëre, in
omni vegetabili, animali & mine-
rali, hoc æquè certum est, ac ejus
ab astris influxus. Si enim vires,
vita in spiritu, & vitam per aërem
conservamus, quis negabit, inibi vi-
vificum absconditum esse Universi
Spiritus; idem de cibo potuque
esto judicium. Accedit, si eadem
solis & astrorum virtus diversarum
specierum (quod manifestè in re-
gno vegetabili elucet) generatio-
nis principium est, & tot diversa-

rum plantarum diversa semina in-
tam variam magnitudinem, figu-
ram, altitudinem &c. actuare po-
test, quis inficiabitur, prius actuan-
tem solis astrorumque vim seu Spi-
ritum (ut nos vocare consuevi-
mus) jam in his tanquam in solito
peregrinantis hospitio quiescere,
donec vel in aliam provinciam, id
est, in animalia migraverit, vel, cor-
rupto omni subjecto in patriam,
suam, id est, ad coelum, seu chaos
suum reversus fuerit. Ipsa quoque
authoritas, quam fidelis confirma-
bit experientia, in sequentibus, ne
eadem ad fastidium bis repetere,
neesse sit, nostrae accedet rationi.

Jam vero, quod Spiritus hic Uni-
versi nostrum in corpore humano
latentem insitumque ob continuas
vicissitudines morbosque deficien-
tem Spiritum confortet, roboret,

au-

augeat, itidem & ratio & experientia cum virorum in arte peritissimorum authoritate concordant, consentiuntque.

Ipse Hippocr. lib. de flatibus sic asserit: *quidquid nutritur & nutrit, spiritu nutrire & nutriri dicitur, tum quia cibus & potulentis omnibus spiritus quidam inest, tum quia spiritus ille liber factus per digestionem, spiritui nostro se iungit, eique pro alimento est.*

Robertus de fluctibus lib. 1. de uromantia cap. 5. *Quod totum ut clariori stylo intelligatis vos, sciatis velim, quod ab isto sale occulto, ratione duplici nutriamur: vel immediate à fonte illius salis catholico videlicet à sale virgineo & minime adhuc specificato: vel mediate nimirum à sale isto prius specificato hoc est nutrimenti, vel carnis vel*

piscis vel frumenti, vel alterius rei
vegetabilis specificato; In priori sen-
su, sal iste, mediante Spiritu mun-
dano seu aëre per inspirationem, in
simplici & virgineo suo statu ad ce-
rebrum & cor attrahitur, atque in-
troducitur, & in ista Spiritualis at-
que invisibilis nutritionis specie su-
stinetur scintilla vite quasi pabulo
suo proprio, & in Natura minimè
ab ea differente, non aliter quàm
ignis tabescens novo ligno vel car-
bone reficitur. At verò, quatenus
mediatè per carnes animalium &
variâ vegetabilium assumptionem
introducitur in corpus humanum,
multa ait egere depuratione pro-
pterea, quòd in istis multo humori
aqueo, grosso vel etiam terreo sal ille
sit involutus.

Joannes Tackius libr. de chryso-
gonia animali & minerali. Aureus

vita

vita Spiritus, qui in aureo sanguinis latice conservandus, & generandus est proximum animæ nostræ instrumentum, & quidem ex cibis & potulentis, quæ quotidie assumimus.

Sebastianus Wirdig libr. 1. cap. 16. §. 21. generantur, restituantur Spiritus nostri, non ex Spiritibus alimentorum tantum, sed etiam ex aëre, radiis, igne, seu Spiritibus astrorum impragnato. & ibidem §. 20. nec tantum ex simplici aëre vivimus, & Spiritus generantur, sed est in aëre insuper siderum occultus vita cibus, ut loquitur cosmopolita.

Idem comprobat Sennertus illustri suâ Spiritus vitalis definitione; ita enim loquitur: vitalis Spiritus est, qui in corde ex puriore & tenuiore Sanguinis parte & aëre, opè respirationis & arteriarum dilata-

*tione attracto in sinistro cordis ven-
triculo gignitur & elaboratur.*

Viderunt quippe unà mecum
viri sapientissimi, sagacissimique
naturæ indagatores corporibus
mixtis Spiritum quendam virtuti
solis & astrorum analogum à re-
rum parente Naturâ, aut ab ipso
potiùs Naturæ authore DEO infu-
sum esse, atque ideò omni ingenii
vi, solertiâ, ac ratione ab experien-
tiis certis petitâ in unam naturæ
veritatem inquirendo, hoc unum
unà mecum deprehenderunt, insi-
tum nostræ vitæ, actionúmque na-
turalium Spiritum, tam ex aère,
quàm iis, quæ ore assumimus, sem-
per restitui, conservari, augerique.

Et certè nihil potest suppeditare
& generare Spiritus, nisi illud
ipsum, quod Spiritus habet, & spi-
rituosum est; quod enim quis non
ha-

habet, cum altero communicare
non potest. Sic vegetabilia & ani-
malia Spiritus non possunt suppe-
ditare, nisi materialiter in se ha-
beant. Deinde nostrum funda-
mentum firmum tenet illud: Si ex
aëre, ut notum est, haurimus mor-
borum epidemiorum, febrium &
morborum contagiosorum semina,
causas & miasmata, imò ipsam pe-
stilentiam, utique & ex benigna
astralium corporum imprægnatio-
ne, influentiâ, illustratione, irradia-
tione vivificam & vitalem flam-
mam, sanitatem, vitam. Nostræ
opinionis suam addit calculum Nuy-
sament p. 199. *evidentissimum au-
tem est, vitam esse rem cœlestem &
divinam; quod igitur eam conser-
vare potest, ejusdem naturæ esse de-
bet, quia omnes res ex eo sustentan-
tur, inde originem sumunt: dicam
verò*

*verò adhuc ampliùs hunc conserva-
torem ipsam vitam esse.*

Spiritus vitales ejusdem esse cum
aëre vitali constitutionis, naturæ &
materiæ, docet mutua aëris & Spi-
rituum vitalium sympathya, & con-
sensus: si enim aër impetuofus est,
nubilofus, nebulofus & turbulen-
tus, utique per sympathyum,
easdem patiuntur corporis nostri
Spiritus tempestates, viciffitudines
&c. Et hinc homines, serenô cœlô
& aëre, sereniori, & hilariori: con-
tra verò pluviosô & nebulosô, tri-
ffiori, minùs alacri, & erecto esse
animo omnes ultrò fatemur, & ex-
perimur.

Quemadmodum autem non o-
mnis aër, sed maximè purus ab
exhalationibus, effluviis, & mias-
matis omnibus maximè alienus, at-
que influentiis astrorum temperatè

com-

commixtis refertus, ad vitam, sanam producendam est necessarius: ita quóque non omnis cibus & potus pro restituendis spiritibus vitalibus idoneus est. Atque hinc opus est, ut astrales, analogique Spiritus in illis alimentis absconditi, rejectis omnibus elementaribus scoriis, impuritatibus purissimum evadant Spiritus nostri vitalis insiti quocúnque modo deficientis nutrimentum, pabulum, Medicina. Quod, ut fiat, artificialis hæc corporis nostri structura tot gyris & mæandris à providissimo Naturæ authore DEO aptè est distincta, tot ex partibus affabrè facta, tot culinis debite instructa, tot focus pulcherrimè exornata, & velut Universale aliquod laboratorium efformata.

Deinde

Deinde quid dejectio alvi, quid lotium, quid insensibilis transpiratio, quid sudor aliud nobis denotant, quàm inutilium elementorum separationem & cœlestium, id est, spirituum purissimorum assumptionem. Quomodo autem separatio hæc fiat, hic repetere non vacat, cum jam superiùs, ubi de actionibus vitalibus sermo nobis fuit, abunde fuerit demonstrata.

Sed magnum hìc oritur dubium. interrogant nonnulli, si ex aëre & alimentis nobis conservamus & restituimus Spiritum vitalem, cur ergo non semper tollimus hoc medio morbos, imò aut morbum adhuc procreamus, aut jam jam præsentem augmentum damus; sine, scrupulum tibi eximam. Id inde evenit, quòd illa, quæ assumimus, modico sint circumscripta spiritu
astra-

quid
pira-
eno-
um
est,
prio-
ratio
at,
oni-
ab-
um.
e &
re-
ur
me-
ad-
oræ.
e,
de
aus,
ritu
tra-

astrali; hinc tardiùs sanant & ra-
riùs; vel quòd sint maximè fixa &
dura, quæ Natura fermentis suis
naturalibus nunquam, aut difficul-
ter dissolvere potest; vel quòd ni-
miâ quantitate assumantur, unde
Spiritus noster vitalis sanè agens
supprimitur & oneratur. nam se-
cundùm Philosophos: inter agens
& patiens certa requiritur propor-
tio; vel denique, quòd, si Spiritum
naturaliter constitutum quantitate
lædimus, eò magis etiam asuetis
alimentis, non subtractis, lædamus
â morbis deficientem & labilem; &
maximè ubi ejusdem menstruorum
naturalium defectus & inversio unâ
præsens sit.

Sufficit jam obiter dixisse, quòd
occasione assumptorum Spiritum
nostrum reficiamus, jam verò aliud
nil superest, quàm ut assignemus

methodum aliquam, quâ, deficiente
artificiali Medicina Universalis seu
L. P. attamen vicariâ citius tutius,
& cum maximâ ægri tolerantia pau-
cissimis omnino paucis Spiritus iste
noster vitalis tanquam vera Natura
morborum Medicatrix confortari,
conservarique possit.

*Methodus curandi succincta ex
antiquo petita.*

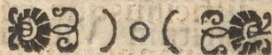
PER diætam, quâ omnes curan-
tur morbi, claruit olim pecu-
liaris Secta, diætetica diætâ, quæ solâ
diætâ feliciter quosvis curavit mor-
bos, hodièque creberrimè ægri oc-
currunt delicatuli, remediorum ab-
stemii, medicamenta abominantes,
solâ diætâ curandi. Et tunc sola,
ut diximus, Natura manet optima
morborum Medicatrix, adjuncta ta-
men

men ministeriô, & industriâ optimi
Medici convenientem diætam præ-
scribentis. Et quid obstat, solo
diætæ convenientis regimine mor-
bos curare & persanare posse. Si
enim per malè observatam, quæ sa-
nis colenda foret, diætam homines
intemperatè viventes plurimos sibi
morbos accersunt, quis per ean-
dem mutatam, ritè observatam,
rectô usu administratam morbos
eosdem, tolli ampliùs dubitaret.

Tripliciter autem hâc methodo
curamus ægrotos. 1. Confortando
Spiritus nostram vitalem. 2. impe-
diendo ejusdem jacturam & defe-
ctum. 3. removendo inutilia, & à
Spiritu vitali longè aliena, seu ex-
crementa Spiritum Vitalem impe-
dientia, quó minùs, ut de se & ex
munere suo intendit, in removendâ

causâ morbificâ materiali partibus
affectis succurrat.

Per diætam verò intellectum vo-
lumus usum sex rerum, ut theorici
appellant, non-naturalium id est.
1. aëris. 2. cibi & potûs. 3. motûs
& quietis. 4. somni & vigiliarum.
5. excretorum & retentorum. 6. de-
nique animi pathematum. Et qui-
dem primò aëre, cibo, potu, læti-
tiâ, amore confortamus, & excita-
mus. Secundo quiete, somno, re-
tentorum beneficio, remotisque
tristitiâ, timore & mœrore impedi-
mus ejusdem jacturam. Tertiò tan-
dem motu, Vigiliis, excretis remo-
vemus ea, quæ Spiritui nostro
vitali aliena sunt.

SECTIO PRIMA.

De
Aëre.

Aëre nos vivere, cuilibet notum est, sed methodum, sanam, in aëre vivendi vitam, præscribere, & cur secundum Cosmopolitam, occulto ejus cibo spiritus noster vitalis confortetur, rationem dare, nobis hic incumbit.

Dari Spiritum Universi in aëre, sub ætheris subtilissimi nomine à diversa solis astrorumque influentiis procreatum supra jam attulimus. Diximus etiam eò loci, sole recedente (id quod contingit autumno & hyeme) plurimos morbos oriri, difficiliusque curari; & hoc fieri hic pronuntiamus ob intemperatam solis cum astris influentiam: hæc enim solis virtus de-

ficat, illorum verò superat. Ex calidissimo aëre in æstate, & climate calidissimo, atque etiam frigidissimo in hyeme, & climate frigidissimo multos & proprios oriri morbos, grassari, periculosissimè homines infestare, notum est Medicis. Tempore hyberno & in regionibus septentrionalibus apoplexias, febres intermittentes, catarrhos &c. experiuntur ipsi incolæ. Æstati & regionibus calidis febres continuas, putridas, & morbos biliosos proprios esse, ipsi sub tali climate degentes nobis attestantur.

Tandem & nos ipsi aërem calore & frigore temperatum, qualis in vere & sub initium æstatis est, nobis experimur sanissimum; imò felici & ter sano hoc tempore multos diu protractos, & per hyemem durantes morbos, vel spontè cessasse,

vcl

vel feliciùs curatos fuisse, ipsa se nobis experientia testem interponit.

Néque sufficit, ut bona sit à superioribus seu astris influentibus aëris constitutio; ab inferioribus quoque putà diversis exhalationibus, miasmatis, effluviisque putridis aëri se insinuantibus eum omninò immunem ad sanitatem nostram esse oportet. Concudere id licet à locis aquis stagnantibus, mineralium montibus, & putrescentibus animalium corporibus vicinis; quod ipsum etiam à similibus locorum incolis experimur, qui ab ejusmodi exhalationibus semper aëgri decumbunt, nisi facta in aliam provinciam aëre puriore gaudentem aëris mutatio salubris & unica sit Medicina.

Edocti itaque ab experientia, aërem tam in calore & frigore tem-

peratum, purissimum, & ab omnibus exhalationibus immunem, principalissimum sanitatis Conservandæ, & recuperandæ medium esse; tam illo, quàm reliquis bonæ diætæ regulis priori subministrantibus, salubrem patientibus nostris curam ordinamus. Illa verò aëris constitutio 1. Naturâ 2. arte talis haberi potest.

Optimum itaque morbos curandi modum à Naturâ habemus in vere & æstate, atque matutino tempore. Hinc plurimos morbos per hyemem incurabiles ad salubre hoc tempus ex asse curandos differunt non incongruè practici. Nobiscum sentit Tackius in chrylogonia animali & minerali fol. 105. & 106. ita loquens: *Optimè itaque consulerent Medici ægris suis, imò omnibus sanitatem æstimantibus, si illis*
sole

sole arietem ingresso, taurumque ☉
imprimis geminos peragrante suade-
rent matutinas ambulationes; Si-
quidem eò tempore copiosissimè Spi-
ritus ille mundanus ab æthere de-
fluit, rerumque omnium resurre-
ctionem, quæ hyemali tempore ferè
demortuæ jacebant, procurat. Nam-
que hoc pacto non solum ob nitro-
sam aëris substantiam volatilisaren-
tur plurima excrementa, sed ☉ ipse
magnes vegetabilis in nobis confor-
taretur attracto suo simili.

Néque ineptè suadent practici
ægris suis venæsectiones; nam eo-
dem benè disposito aëre, ex eadem
ratione vivifica ac temperata, solis
virtus inspirando copiosius in exi-
nanita sanguinis vasa succedit, ea-
que replet, multa morborum re-
pulsura & edomitura incommoda.

Jam scimus hoc tempore maxime idoneum esse aërem pro curandis diversis morborum generibus ob temperiem siderum influentium ad hoc maxime requisitam. At aër ille aliâ potest peccare ratione: effluviis nempe miasmatis, contagiis, ex aquis stagnantibus, foveis minerarum, & animalibus contagiis quodam affectis, vel putrescentibus, aëri sese associantibus, qui à nobis inspiratus vel causam in nobis morbificam fovet, vel de novo Sanguinem humoresque in corpore Universos invertit, destruit, immutat.

Ut jam patientes nostros similia locorum incolas, curemus & conservemus, vel mutationem aëris in aliam provinciam, si morbus admittit, suademus; vel quantum possibile ad montes, aut colles,

aut

aut altioris situationis loca remittimus, ut unà adhibitis adhibendis sanitatem rursus recuperent. Nam miasmata è terrâ qualicûnque modô ascendunt, quò altiùs attolluntur, energiam suam (ut ità paucis loquar) amittunt, & à puriorè, subtiliorèque altioribus iis in locis æthere corriguntur, emendantur, atque hoc medio in terram rursus præcipitantur.

Magnum hic Helmontius rationi nostræ addit lumen atque splendorem dum ait: *Saluberrimus est aër montanus: montes enim malignitate endemicâ carent, procul à fœce & corruptione remoti sunt, expeditissima ibi cœlestium irradiatio, purissimi effluvi & odoris potatio: hinc monticola durioris sunt corporis, vitæ longioris, vegetioris aliis, qui campos incolunt, suavior enim*

puriorque aër inspiratur, evecta sunt montana super omnes aëris & nubium turbulencias, turbines ventorum & fulminum, portenta exaltata in placidissimam aëris quietem. Testatur id ipsum experientia, nam nefanda pestis, Contagio &c. in saluberrimis his locis aut rarissimè aut nunquam incolas molestavit, nec infirmos reddidit, neque è vita sustulit. Atque hanc convictus ratione, consultius fore iudico, nosocomia & loca contumaciarum in altiori situatione saluberrimis perflata ventis ædificare, quàm patientes peste affectos, vel ab ea reconvalescentes intrà valles & loca aquis, præsertim stagnantibus vicina collocare.

Hæc sana & salubris aëris constitutio ab ipsâ Naturâ haberi potest. At quomodo hyeme id quoque vicariâ

cariâ methodo obtineamus, nova
hic exurgit quæstio : includunt,
Medici infirmos suos in cubili, ab
externâ frigidi aëris injuriâ planè
libero, atque temperatè à ministris
& adstantibus calefieri præcipiunt,
interea commendant suffitus con-
venientes, quibus malignum forsan
(si dicere licet) ab ægrotis exspira-
tum effluvium temperant, & corri-
gunt, ne inspirando vel in ipsum
infirmum regrediatur, vel adstantes
in similem cogat infirmitatem. His
benè præscriptis adhuc unum ad tu-
tiùs & citiùs sanitatem restituen-
dam vel conservandam restat, ut ni-
mirùm infirmi, si occasio & condi-
tio non contrarietur, in tale locen-
tur cubile, in quo ob spatium al-
tum prædicta effluvia, adhibito jam
jam convenienti suffitu, energiam
suam amittunt; nam illa in loco
de-

depresso rursus quasi radiorum reflexorum modo à Superiori in Spatium inferius reflectuntur, & quasi reperiuntur, patienti magis augendo, adstantibus vero similem morbum producendo. Hæc sapienti sufficiant.

SECTIO SECUNDA.

De

Cibo & Potu.

Secundum post aërem locum cibus atque potus meretur, eò quòd præ reliquis maximè ægrum afficiant, Non tamen volumus illam vietus rationem, quæ in conservanda sanitate observari debet, disquirere; Frustra enim & incassum de illa verba faceremus, quia ex millibus vix unus reperitur, qui in præscripta à Medico diata sanam semper vitam ageret. Copiosissima
ma

ma etiam, nobis tacentibus, de cibi
& potûs regimine exstat Idoctrina,
innumeris præclarissimorum do-
ctissimorúmque virorum volumini-
bus consignata. Nec de illo victûs
regimine, quod ægris convenit, ob
eandem rationem multa verba fa-
ciam, sed paucis brevissimè, & suc-
cinctè talem adducam victûs ratio-
nem, quæ cum prioribus nostræ
opinionis fundamentis in spiritu vi-
tali nostro conservando, confor-
tando & superflua retrahendo con-
sentiât.

Præter debitam itaque victûs
quantitatem, & ordinem cibandi,
ægrotis nostris, quibus appetitus
viget, & menstrua in suo adhuc na-
turali statu reperiuntur, præscribi-
mus 1. carnes, quia cum nostrâ
magis conveniunt substantiâ, &
quidem 2. animalium juvenum,
quia

quia in illis calidum innatum & Spiritus insitus in majore est vigore, similem nostro spiritui vitali energiam introducendo aptus. 3. saluberrimô aëre gaudentium, uti sunt aves & animalia altos montes incolentia, & in frequentiori motu constituta, nam (uti nos in altioribus à terræ planitie remotis locis sanam vivimus vitam, præsertim dum motum quendam frequentiorum exercemus) ità illa quôque hujus saluberrimi aëris Spiritu purissimo repleta, & agilia, eundem post factas solutiones, & sequestrationes naturales in nobis purissimum, maximè agilem & vividum relinquunt. Confirmat id Sebastianus Wirdig libr. 2. cap, 12. §. 3. de diæta. *Hoc tamen, inquit, monendum, carnes sylvestrium, præprimis volucrum, salubriores esse domestica-*

mesticorum, quod inde patet 1 quod
corpora eorundem in perpetuo sint
motu & Spiritus consequenter eo-
rum in perpetua, naturali & de-
bitâ circulatione, quâ sereniores, pu-
riores, defœcatiores, subtiliores effi-
ciuntur: motus enim & circulatio
rectificat Spiritus. 2. quia victu
utuntur Natura suæ & Spiritibus
convenientissimo, liberè & cum de-
lectu. 3. quia liberiore aëre fruun-
tur, ex quo puriores nullo pathema-
tico insigniti Charactere sibi gene-
rant Spiritus. Carnes econtra do-
mesticorum minùs salubres esse di-
cit ibidem, 1 quia domestica minùs
moventur, caveis includuntur &
baris. 2. quia alimenta devorant,
crassi quæ sunt & vitiosi succi, ex
quibus eorundem Spiritus regene-
rantur itidem crassi. 3. quia Squa-
lidis includuntur baris, in qui-
bus

bus putridum hauriunt aërem ex quo vitiosi Spiritus &c.

In quibus verò menstrua Naturalia deficient, invertuntur, destruuntur, prout in continuis febribus, & acutis maximè apparet, iis brodia non falsa, gelatinas atque alios per eas præparatos cibos facilioris dissolutionis commendamus. Quoniam occasione hac non solum deficientem in nobis Spiritum vitalem citius reficimus, verum etiam inter agens & patiens certam servamus proportionem, neque oneramus magis debilem in nobis agentem Spiritum, ut in expellendis morborum causis semper existat fortior, vegetiorque.

Qui verò delicatulus, remedium abstemius, medicamenta abominans &c. curari desiderat, non melius in depellendâ morbi sui causa

causa materiali faciet, quàm si utatur exactè tenuissimo victu seu diæta, quam Medici inediã, abstinentiãque nominant. Nam secundùm Hippocratem libr. de diæta: *multi morbi quiete curantur, inediã & abstinentiã.* & certè quid impotentem reddit Spiritum vitalem, nisi excessiva humorum quantitas semper indies succedens, illùmque incrassans, inspissans &c. jam verò si quantum hoc inediã abstinentiãque detrahimus, & abundantius denegamus accrementum, quis non credet, quantò illò insensibiliter consumptò & expulsò, Spiritum nostrum rursus in pristinum suum redire vigorem, ut, quidquid qualitatis morbificæ in nobis est, eò fortiùs de se & ex naturã suã ejicere, evertere, eliminare possit. Qui plura desiderat, in Schenckio,

Sennerto, & aliis alia, quærat, & inveniet, Medicinam optimam esse, abſtinentiam. Quo enim, ait Tac-
ckius libr. de Chryſogonia animali & minerali, quis plus detrahit cor-
pori, tantò plus adjiciet Spiritui; grave corpus nunquam volabit ſine
alis: alas ſubminiſtrant detractio
ciborum & alibi;

*Abſtinentia res chara pietati &
DEO:*

Res chara menti & rationi:

*Res chara corpori, actionibusque
omnibus.*

Res rara magnatibus & aulis:

Res rara nobilibus & doctis:

Res rara plebi & vulgo:

*Res denique præclara, quia claros
reddit oculos.*

*Abſtinentia in yigore & flore,
pulchritudinis conſervavit Danie-
lem*

lem cum focis. Moses & Elias ad
40. diem jejunium protraxêre; un-
de illi splendebat facies, purificato
jam corpore: & iste levi & igneo
currû subvectus est.

Plinius de Asclepiade memorat,
quod omnibus Medicamentis abje-
ctis, & totâ Medicinâ ad casum re-
vocatâ quinque res maximè com-
munium auxiliorum professus sit: :
abstinentiam cibi & vini, frictions
corporis, ambulationes, gestatio-
nèsque.

Refert Ludovicus Granatensis
virum quendam in Italia, chiragrâ
& podagrâ mirè divexatum, quin
& cæterorum omnium membro-
rum usu destitutum, ab insidiatore
hoste in carcerem coniectum fuisse;
victum illi quotidie parcissimam,
panis buccellam & aliquid tepidæ
aquæ porrectum. Sed post exa-

Etos quatuor annos, ex ergastulo
fanum, sospitem, vegetum sinè chi-
ragra & podagra, colore vultûs
commendabili emissum.

Restat adhuc de victu unum;
videlicet, qualis potus ægris secun-
dum scopum nostrum conveniat?
Quo ut nos breviter expediamus,
dicimus: Si Medici practici & qui-
dem non absque bono eventu, in
variolis, morbillis, aliisque calidis
morbis, vinum colore, odore, sa-
poréque dulciori selectissimum,
non tamen excedente dosi conces-
ferunt, & hac occasione Spiritum
vitalem ad fermentum morbificum
de se expellendum confortarunt,
tunc utique, si in chronicis locum
majorem habeat, eò magis pro-
desse, néque nocere concipiemus.

Et quidem dupliciter, vini nempe
usu & effectu id comprobare nobis.

pro-

proponimus; Nam vinum subtilissimâ, quam continet, substantiâ seu Spiritu immediatè, ut experimur in prandio, nostrum confortat Spiritum vitalem; prout in virium corroboratione, in cordis exhilaratione, in lassitudinibus, in mœroris oblivione fat citò sentimus. Quoad tartaream, quam in vini analysi deprehendimus, substantiam, cibos præcipuè duriores facilius unâ cum menstruis naturalibus dissolvit.

Experimur hoc in illis etiam fanis, qui post ostreas, limaces & alios difficilioris dissolutionis cibos, nihil nisi aquam vel cerevisiam licet defœcatissimam pro haustu eligunt. Nam paulò post anxietates ventriculi, vomitus, vel ad eundem propensio suboriuntur. Quod idem vino utentibus non accidisset. Nam

sal hoc tartareum citius dentes suos
innibi fixisset, atque faciliori nego-
tio prædictos cibos ab invicem sol-
visset, néque tantam in illis mole-
stiam peperisset. Accedit & illud,
quod vino assueti plus edere pos-
sint in eodem prandio, quam cere-
visiam vel aquam amantes; quia
in prioribus vini sal ille tartareus
citius solutionem intendit, & eo-
dem tempore simul ulteriorem,
ventriculi membranas vellicando,
appetitum excitat, quod néque
aqua néque cerevisia ex hujus salis
absentiâ præstare potest.

Unde omnibus patientibus no-
stris, quibus carnibus, ex supra al-
latis, vesci licuit, ad majorem ea-
rum dissolutionem vinum perquam
lubenter, quantitate tamen homini,
& cibis assumptis proportionatum,
& optimum concedimus. Ab illis

verò,

verò, quibus carnes non conve-
niunt, vinum ex parte nostra retra-
himus, ne ob tartaream illius sub-
stantiam ægrum in majus malum,
præcipitemus. Nam ex parte suâ
tartareâ, absente cibo duriore, il-
lius locô labefactatum jam jam,
ventriculi tonum aggredieretur, &
magis magisque rodendo læderet.
Accedit, quòd tartarea hæc vini sub-
stantia à bile atque succo pancrea-
tico deficiente & præternaturali
nequaquam, aut minùs immitata,
præcipitata, neque à ciborum ex-
crementis in se recepta, ac proin-
sanguini adducta, fermentum ma-
lignum magnis foveret, majorém-
que in humoribus turbam excita-
ret, ægros hac forsan occasione
è vita sublatura. Illis tamen, qui-
bus malignitas quædam cum humo-
rum coagulatione conjuncta est,

cum Medicis, exactissimâ tamen,
dosi, & rarissimè de die vinum se-
lectissimum concedimus. Aliàs
aquam simplicem, vel si a gris libet
ex paucis specificis coctam suade-
mus.

Helmontius Philosophorum pro-
fundissimus de vino talem tulit,
sententiam: *vinum, licet calidum,*
fit, cum tamen palato & stomacho
fit gratissimum, in calidis etiam
morbis modicè sumptum, Spiritibus
gratissimum est nuncium & alimen-
tum medicamentosum. Qui sola,
restauratione & alteritatis Archei
resitutione morbum conculcare in-
tendunt, fermentum scilicet placabile
inducere contendentes, ii sanè
spreta quantitate remedii solaque,
fermentalis odoris affectu scopum
attingunt.

SECTIO TERTIA.

De

Motu & Quiete.

Quid commodi moderata,
motûs & quietis viciffitudo
afferat, scient illi, qui laboribus,
ambulationibus, vectionibus &c.
sunt dediti, institutâque post
eas quiete integrâ semper fruuntur
vitæ fanitate. Hic enim musculo-
rum motus impotem, segnem, tar-
dûmque post longam quietem Spi-
ritum excitat, hic plurimorum ex-
crementorum per insensibilem tran-
spirationem, item sudoris, urinæ
&c. auctâ sanguinis circulatione â
Spiritu vitali seperationes, seque-
strationesque adjuvat & promovet.
Illa verò, quies nimirum, post ex-
cessivam commotionem ferventem

quasi Sanguinem sedat, dissipatós-
que per motum violentiorem, &
diuturniorem Spiritus ab ulteriori
eorum jacturâ retinet.

Res non absimilis lignorum ar-
dentium strui videtur; Hujus nám-
que ignis longiori morâ â conci-
dentibus lignis planè suffocaretur,
& extingueretur, nec satis potenter
arderet, nisi, præter novam ligno-
rum appositionem, etiam ipsa strues
ad majorem rursus flammam con-
cipiendam agigaretur.

Exemplum in illis clarissimum
habemus, qui studiis & quieto sunt
addicti otio; hi námque, pro variâ
earum temperie, partium solida-
rum structura, aliisque adjunctis
accidentibus, variis (uti jam ex-
pertus sum in aliis) laborant mor-
bis; quibus minimè infestarentur,
si interposito motu & deambulatio-
nibus,

nibus, tanquam principali quodam
medio, suam vitam ducerent.

Suademus itaque nostris patien-
tibus, ut, si prostratio virium con-
traria non sit, vel in libero aëre vel
hyeme in clauso cubiculo motum
de die frequentiorem sibi commen-
datum habeant; in illis vero, qui
ob nimiam virium jacturam id præ-
stare nequeunt, frictiones sæpius
de die adhibitæ salubres agent vi-
ces. Cæterùm quies ægris lin-
quenda sit.

SECTIO QUARTA.

De

Somno & Vigiliis.

Quod moderata motûs & quie-
tis vicissitudo, hoc idem de-
bitus somni, vigiliarumque ordo
& tempus adjiciet spiritui vitali.

Quem

Quem ergo Spiritum vitalem in vigiliis, præsertim curâ, mœroribus, tristitiâ, doloribus &c. adjunctis deperdimus; hunc somnus, impediendo ulteriorem ejusdem jacturam, in pristinum reducet vigorem.

Qui verò Spiritus in somno, præcipuè longiore, hebes, segnis &c. factus est, hunc vigiliæ rursus, adjuvante præcipuè musculorum motu, excitant, exhilarant, & in debitò conservant, vigore, potentiâ, vi, facultate, & energiâ, rursùm cum malignis morborum causis dimicaturum.

Ut itaque ægrum à somno, præcipuè meridiano, (nisi in assuetis & planè à viribus dejectis) detineamus, pro diversione varias interlocutiones amicorum, adstantium, &c. præsentiam usque ad debitum somni

in
ori-
un-
is,
m-
vi-
ra-
&c.
ad-
no-
de-
tia,
m-
di-
ra-
&
ea-
lo-
&c.
fo-
ni

ni tempus, quantum æger fert,
instituiamus; illis verò, qui nullum
omnino somnum, ac exinde nul-
lam quietam noctem habent, arte
& quidem paucissimis opiatibus, cautè
tamen, evitando omne periculum,
& sinè ullo contraindicante præsentè,
admixtis corrigentibus, eum procu-
ramus.

SECTIO QUINTA.

De

*Excretis, & retentis à
Natura, in morbis, institutis.*

SI excretiones præter Naturam
retentæ vitalem spiritum sup-
primunt, onerant, inviscant, inspif-
fant, impotentem ad functiones
suas reddunt, cui dubium suborie-
tur eundem in priorem deduci posse
vigo-

vigorem atque potentiam, si ea,
quæ fuere retenta, per debitum à
Natura electum vel prævisum ex-
cretionis locum imitando hanc be-
nè operantem, paucissimâ ad eas
excretiones dispositione adhibitâ
(non dico medicamentis) cæteris-
que bonæ diætæ regulis adjuvanti-
bus removeantur. Profec̃to non
abs re Divus Hippocrates nos, ut
imitemur Naturam, cohortatus est
Aphor. 21. Sect. 1. *quæ ducere
oportet, quò maximè Natura ver-
git per loca conferentia, eò ducere
convenit.*

Et hæc sit norma & methodus,
qua in procurandis vel promoven-
dis à Naturâ institutis vel indicatis
excrementis, per locum debitum,
educendis, ægrotis nostris Spiritum
vitalem adjuvamus, conservamus,
& restituimus.

Quid.

id Quidquid itaque sanitatem vel
conservat vel restituit, hoc fecit
Natura. Hæc in omni morbi de-
cursu & tempore operatur; hæc
tàm in principio, quàm fine non
quiescit, quidquid maligni in nobis
est, de se expellere. Hæc vomitum
instituit in nimia ciborum re-
pletione, febribus malignis, vario-
lis &c. alvi fluxus in diarrhæis, dis-
senteriiis &c. Sudores in lue vene-
rea, in sudore Anglico, in febribus
malignis; ptyalismum in lue vene-
rea, scorbuto, melancholicis &c.
unde illi sputatores dicti &c. hæ-
morrhagias, tumores, mictiones
&c. & quidquid tandem sympto-
maticè in principio & decursu mor-
bi, vel criticè in fine ab ægro ex-
cernitur, vel excerni indicatur,
hoc idem Natura potuit, voluit, &
fecit.

Cur

Cur autem circa excretiones sibi
præfixas non semper suum attingat
finem, imò hanc ob causam, aut
morbus protrahatur, aut ægri mori-
antur, ratio hæc est, vel quia ipsa
insufficiens est, licet velit, vel quia
ab excretionis officio per alia im-
peditur. Insufficiens est 1. in senes-
jam debili, ut e. g. malignæ febris,
si quâ corripitur, fermentum, præ-
fertim majori energiâ præditum,
vel per sudores, vel urinam &c. ex-
cludat. 2. in illis quibus indies Spi-
ritus vitalis ob certas animi pas-
siones, timorem nempe, tristitiam,
mœrorem &c. in ipso etiam morbi
decurſu consumitur & enervatur,
Impeditur à munere excretionis
dum in benè agendo ab externo
frigore constringuntur pori, dum
æger in calido non detinetur lecto,
dum, si nimia humorum quantitas
præ-

præfens fit, medicamentis vulgari-
bus citiùs, quàm par est, e. g. vomit-
us vel diarrhææ sistuntur, dum
quantitate ciborum excedimus, at-
que hinc plùs excrementorum
spiritibus adjicimus, quàm ille ex-
cernere, ejicere, eliminare possit.
Jam verò, si hæc omnia remove-
mus, quæ impediunt; & ea faci-
mus, quæ Naturam ad majorem
excretionem, non dico: irritant,
sed disponunt; quis in dubium re-
vocabit? quin spiritus ille noster vi-
talis, ut morborum Medicator, ex
se ipso omnia sibi heterogenea ad-
mixta, sub excrementorum no-
mine citiùs ac tutiùs expellere,
possit.

Ut itaque Naturam hanc ad præ-
fixas sibi per convenientia loca ex-
cretiones à principio, per decur-
sum, ad finem usque morbi dispo-
namus,

namus, ordine hoc rem nostram
instituemus. Incipiente jam morbo
juxta commune adagium: *princi-*
piis obsta, serò Medicina paratur,
quantitatem humorum respicimus,
quâ sublatâ reliquum Natura solo
nostro diætæ regimine subigere &
evincere potis erit; ut igitur quan-
titas è primis educatur viis, & qui-
dem è ventriculo, emetica (si vo-
mitus à Natura institutus, vel ad
eum propensio adsit, nihilque etiam
contraindicat) propinamus. Ut ex
intestinis retrahatur, purgans (si
copiosus alvi fluxus, uti in diarr-
hæis, Cœliæca passione &c. videre
est, vel enormia ventris tormina,
& fæcum alvi fœtor gravissimus
adsit, atque si nihil etiam contrain-
dicet, ut virium languor, senium,
tempus æstivum, febres malignæ
&c.) præseribimus. Cæterùm si
quid.

quidpiam horum contraindicet, & tamen adhuc necessitas detrahendi quantitatem urgeat, enemata simpliciora, imò simplicissima concedimus.

Quantitas tandem sanguinis in eodem morbi principio tollitur per venæsectiones, ut ab eodem quantò suppressus, jam verò liberatus Spiritus vitalis ad fortiùs dimicandum animetur & excitetur.

Hæc in principio observanda. In progressu verò præter debitè, ut jam diximus, administratam diætã, quæ maximè Naturam ad excretiones disponit, ad majorem adhuc promovendam inutilium, fermentorum, heterogeneorum excretionem maximè commendamus, ne excretiones supprimantur v. g. sudores per admissum externum frigus; imò si non benè succedant,

foveamus per lectum calidum, aut si omnimodè non succedant, per frictiones linteis calidis procuremus. Quid periculi temera vomitûs, diarrhææ, dyssenterix &c. suppressio fecerit, nôrunt practici, ideóque medicamenta medicastris, agyrtis &c. communia, quæ similes inducunt suppressiones, à nobis procul exulent.

In fine verò, his benè institutis, & servatis, totum opus Naturæ relinquimus, secundum illud D. Senis nostri Hippocratis effatum, Sect. 1. Aphor. 20. *quæ indicantur & judicata sunt integrè, nèque movere, nèque novare aliquid, sive medicamentis, sive aliter irritando sed sinere.* Atque, dum æger omnia, ea, quæ sibi in hac methodo præscripta sunt, observat, & spiritu vitali præpotente à Natura donatus est,

est, infallibilem, bonam, salubrem,
criseos victoriam decantabimus.

SECTIO SEXTA.

De

Animi passionibus.

DE animi passionibus non
multa disseram, cum earum
fiendi modus tam à Philosophis,
quàm Medicis, passim & sufficien-
ter traditus sit. Solummodò nos
considerabimus eas eatenus, quate-
nus Spiritum nostrum vitalem of-
fendunt, & ad actiones suas impo-
tentem efficiunt. Sunt morbi
quàmplurimi, quos animi passio
quandoque sola produxit, quando-
que planè cum morte commutavit.
Quis dubitat in tristitiâ & mœrore
Spiritum vitalem debiliùs moveri,

& continuo consumi, nisi rever-
tente lætitiâ denuò excitetur & ani-
metur. Testatur id pulsus minor
in tristitiâ; pectoris gravitas, &
quasi suffocatio; corporis & præ-
sertim faciei, aliarumque partium à
corde remotiorum frigus & pallor;
oculorum concidentia, & vivacita-
tis interitus &c. ubi è contrà in
lætitia hæc omnia evanescent, ac
Spiritus vitalis antea quasi retra-
ctus, & in motu suspensus, in pri-
stinum reducitur statum; Siquidem
in eâ Spiritus grato modo tum in
cerebro, tum extra illud in nervos
omnes profiliunt, præsertim in ner-
vos cordis & vasorum constrictioni
dicatos, quò ulterius fit, ut sanguis
grato motu per corpus propella-
tur, omnesque partes blando ca-
lore suffusæ exultent quasi & omne
illud, quod causam morbi materia-
lem

lem induit, circulationis lege per
certa corporis emunctoria gratâ
rursus spiritûs vitalis præsentia,
dimitunt, ejiciunt, excernunt.

Quemadmodum autem non mo-
dicum commodi, ut diximus, Spi-
ritus noster vitalis, & cum eo to-
tum corpus accipit â moderata læ-
titia, itâ â contrario diversas longè
alterationes subit in tristitiâ, despe-
ratione, irâ, odiô, invidiâ, &c. itâ ut
â debito suo munere, quo partes
corporis sanare intendit, retardetur
& abstrahatur.

Jam verò ut rursus hunc vigo-
rem illi conciliemus, omnes has
animi passiones removendas, & il-
las, quæ Spiritum vitalem, vividum,
floridum conservant aut efficiunt,
causandas non in vanum existima-
mus. Cum verò nulla animi pas-
sio sine objecto quodam fiat, prius
I 4 illud,

illud, cujus gratia æger gratè vel ingratiè afficitur, inquirendum, quo cognito, id quod obest, removeatur; quod verò prodest, quantum possibile, illi offeratur.

Concludimus denique, & denuò repetimus, optimam methodum, quâ deficiente nobis arcano illo maximo, Spiritum nostrum vitalem, vel Naturam morborum Medicatricem, quantum possibile est, ad quasque causas materiales è corpore humano depellendas, confortamus atque conservamus, optimam, inquam methodum esse debitum & conveniens diætæ regimen modò adductum, quo certè sine amplâ & nauseabundâ medicaminum farragine, & propterea sine periculi metu, sed paucis Naturam in hoc diætæ regimine tantum disponimus: (non autem irritantibus remediis, molestam) tutissimè jucundèq; ægros curabim⁹.

PARS POSTERIOR.

De

*Medicinâ Universali
Arte acquirendâ.*

HActenus vicariam metho-
dum inquisivimus, quâ
Spiritus nostrum vita-
lem deficientem aut suppressum re-
stituimus, vel ad pristinum (ut for-
tior Natura morborum Medicatrix
existat) vigorem reducimus; quâ
unicâ etiam methodo (cum ad in-
dagenda majora Naturæ arcana, &
Medicinas spiritui nostro vitali ma-
gis homogeneas, eumque citius,
copiosiusque, quàm solent vulga-
res, confortantes inquirendas inge-
nii acuties aut doctrina defuit) con-
tentos nos vivere oportet.

Et si hæc methodus ad sanitatem
conservandam, & amissam resti-
tuendam tantum operetur, quid
primò efficiet illa Medicina, aut
quantò

quantò certius, citius ac tutius cau-
sam morbificam quantumvis per-
tinacem & resistentem superabit,
quæ ab artifice genuinam Univer-
sali Medicinæ operationem inten-
dente, sola è Naturæ gremio eruta
in unum homogeneous magis, nul-
lisque aut paucis circumscriptum,
heterogeneis ac elementaribus par-
ticulis corpus sive in forma sicca,
sive humida vel sub pulveris vel
tincturæ nomine redacta fuerit.

Hæc porrò Medicina sumpta Spi-
ritum illum in corpore nostro ho-
spitantem, sic ubi deficere, & sup-
primi cœperit, roborat, & ad mor-
borum causas, puta semper mate-
riales, è corpore depellendas, hoc
est, ad munus suum magis vege-
tum reddit, magisque expeditum.
Habet hoc namque Spiritus è cor-
poribus mixtis collectus, ut, quia
ejus-

ejusdem cum Spiritu nostro vitali
rationis est, Medicinæ in modum,
in corpus humanum dimissus,
ocys virtute quasi magneticâ &
sympathicâ cum hoc se conjungere
nitatur.

Hâc conjunctione factâ, commu-
nibus viribus & fortiori, quàm an-
teâ, conatu in hostem itur: cum,
subtilissimi sint hi Spiritus, Sangui-
nem, lympham, partes omnes flui-
das naturales, aut peregrinum,
quoddam cum illis corpus, vel fer-
mentum admixtum, à visciditate,
tenacitate, induratione, coagulatio-
ne, stasi &c. resolvunt & penetrant.
Cum juxta Hippocratem, & ex Na-
turâ suâ impetum prætereâ faciant,
sic resoluta in motum progressivum
& circulatorium fortius impellunt,
donec, quidquid causæ materialis
morbificæ in nobis est, per certa

corporis emunctoria secernant, ex-
cernantque. Unde fit, ut Spiritus
ille noster his auctus suppetiis citra
obicem suo gaudeat perfungi mu-
nere, partemque læsam, solutâ quasi
hostis maligni obsidione, console-
tur, id est, post morbum partibus
solidis debitum, ac naturalem rur-
sus conciliet tonum.

Hæcere jam jam te video, néque
adhuc satis mente posse concipere,
quî fieret, ut idem adversus hos
omnes, puta partium fluidarum,
morbos remedium valeat, & caput
& pedes, hepar, stomachum, &
quasquas partes fluidas afficere,
morbi possunt, persanet. Sinè tibi
scrupulum illustri quadam instantiâ
eximam. De virtute Medicinarum
specificarum ad perdomandos o-
mnes fermè morbos nihil ambigis.
Nec ego quidquam hîc illarum uti-
litati

litati ac virtuti detractum velim.
Sed illud inter meam ac tuam Me-
dicinam interesse video, quod inter
foederatum cognatum, & alienum.

Effinge cujusdam provinciæ mo-
deratorem: qui irrumpe[n]te in ter-
ram hoste extremam in partem pro-
vinciæ recipere se coactus, aut in-
tra provinciam elisis viribus nec
movere se audet. Quæ ille vota,
concipit, quas legationes mittit,
quid non agit, ut principis cujusdam
moveat animum, qui succurrere &
velit, & possit. Excitus alienus
quispiam auxilium pollicetur, sed
quia suam potius quàm afflicti prin-
cipis spectat utilitatem, suppetias
differt, aut modicas adducit copias,
sæpè cum hoste ad principis extre-
mam perniciem conspirat, aut certè
potissimum victoriæ fructum sibi
decerpit.

Du-

Dubitas jam: meliusne fuerit, ab
hoste citò periisse, quàm, viribus per
ejusmodi foedus accisis, longam mi-
seriam extrahere, hoc est, semper
perire.

At si quis cognatus, aut affinis
subsidiarias legiones expedierit, cu-
jus res ob sanguinis conjunctionem
communi videntur involvi periculo,
nihil moræ in succurrendo, nihil in-
tentatum relinquit in hoste profligando:
dum amicus in suas testitu-
tus ditiones solidâ pace & quiete
potiatur.

Sic juvat tua quandoque ægrum
Medicina; sæpius persanatio in lon-
gum tempus protrahitur, sæpenu-
mero vires morbi omnem ejus po-
tentiam ac virtutem elidunt, non
nunquam ad accelerandam mortem
cum ægitudine concurrit, semper
Naturæ vires debilitat, periculosis
que

que symptomatis gravatam relinquit, ut levioꝛe etiam poſtea morbo ingruente ſuccumbat. At Medicina iſta, de qua mihi ſermo eſt, cognata ſcilicet ſpiritu i noſtro vitali ventriculum mole ſua non obruit, nec vomitum excitat, nec alvum irritat, nec alium violentum motum excitat, continuo cum morbi cauſis colluctari incipit, facile debellat, nihil de Naturæ viribus atterit, totum Spiritum in integrum reſtituit.

Diutiùs forte hæremus in aſſerendo; dum, an tale medicamentum arte parari poſſit, & qua ratione, ac quomodo conficiatur, nondum probavimus. Antequam verò ad finem, quem bonum à principio per media intendimus, pervenire nobis liceat, ante omnia (quod talis arte confici poſſit Universalis Medicina) adducam paucula, quid
Chy-

Chymia sit? Qui ejus cultores, eorumque errores? Quam materiam in opere elegerint? Quas tincturas confecerint? Quæ menstrua adhibuerint? dum demum velocius, hisque præsuppositis stipatus firmius navim viciniore jam jam portui admovebo; quo factò, tum laboribus fessus, tum à timore naufragii habitò fermè exanimatus, in littore Melosgnas cum Cosmopolitâ à suavi aquarum murmure correptus, vires refocillaturus obdormiscam; ut reassumptis viribus firmiori pede ultrò rursùs proficisci mihi liceat.

CAPUT I.

De

*Chymia, ejúsque cultori-
bus, eorundem arcanis, men-
struis & erroribus in genere.*

SAcra ars Chymia ab Hermete
inventa, à Gebro Indorum &
Calid Arabiæ regibus exulta, à do-
ctioribus veræ Chymix auctoribus
in nostras úsque terras delata tan-
tam jam in ignominiam apud ple-
rósque præsertim vulgus devenit,
ut etiam ad ejusdem artis, ejus ma-
gistrorum & medicamentorum (et-
si verissimum sanissimúmque præ-
starent ægrotis effectum) nomina
abhorreant, & auditis his, totis quasi
artibus contremiscentes, totam ar-
tem, propinata medicamenta, & il-
lorum

lorum artifices respuant, vilipendant, dehomestentque.

Et hoc fit, quia his sæculis jam jam & vulgus, cives, sigillorum confectores, vulgo *Pettschierstecher*/ Aurifabri & illis similes, quibus in operibus suis ignis & aura sacra famas mentes excitavit, fœminæ, & plures alii Philosophiâ nequaquam instructi, cursum Naturæ non observantes, neque imitantes, huic arti verissimæ sese immiscent; imo hi muli, putantes se Pegasum in Parnasso, suas extollendô tincturas, pulveres &c. aliorum in Scientia & arte Medica virorum consumatorum recipe, & confectas Medicinas vilipendere, dehonestare, despungere sibi præsumunt.

Attamen hi stolidi & ignari nequaquam suum, nisi decipiendô, palliandôque morbum, assequuntur fi-

nem, nec veram metallorum trans-
mutationem (nisi Saphisticè deal-
bandô, rubefaciendôque sinè perfe-
verantiâ in igne, & Capella, sinè pro-
ba per antimonium, & aquas regias
& fortes institutâ) tum cum sui ipso-
rum periculo, tum cum aliorum,
quos decipiunt, sumptuum dispen-
dio experiuntur, quos Joannes 22.
Papa ut falsarios & impostores jure
optimo damnavit.

De his similibus comparisonem
faciens cum antiquis veræ Chymix
Magistris Sendivogius in sui novi lu-
minis Chymici tractatu 1. ita loqui-
tur: *nec etiam antecessores nostri,
aliud quicquam considerârunt præter
Naturam ipsam. Et Natura possibili-
tatem: Et quamvis illi in simplici
tantum Natura viâ manserint, ea
tamen invenerunt, quæ nos nunc in
tot rebus versantes, vix nostris inge-
niis*

nis potuiffemus imaginari: hoc fit,
quia nobis Natura & generatio re-
rum in orbe jam vilis, simplexque vi-
detur: & ideo ingenia noſtra non ad
res cognitatas, ſed ad talia, qua non,
vel vix fieri poſſunt, intendimus:
quapropter ita nobis ſuccedit, facilius
excogitare res ſubtiles & quas ipſi
Philoſophi neſcirent, imaginari poſ-
ſumus, quam ad verum Naturæ cur-
ſum & Philoſophorum ſenſum per-
venire. Et alibi in eodem tractatu:
Si hodie revidiſceret ipſe Philoſopho-
rum Pater Hermes, & ſubtilis inge-
nii Geber cum profundiffimo Ray-
mundo Lullio, non pro Philoſophis,
ſed potiùs pro diſcipulis à noſtris Chy-
miſtis haberentur: neſcirent tot hodie
uſitatas deſtillationes, tot circulatio-
nes, tot calcinationes, & tot alia in-
numera Artiſtarum opera, qua ex
illorum ſcriptis huius ſæculi homines

invenerunt & excogitarunt. Unicum tantum nobis deest, ut id sciamus, quod ipsi fecerunt. &c.

Hinc ex tantâ & diversâ Chymicorum, puta, impostorum copiâ factum est, ut veram de Chymiâ essentiam, definitionem &c. è tantis labyrinthis librorum voluminibus eruere vix possimus. Quivis enim aliter, multi multa de hac sentiunt arte, varii varias de hâc ferunt opiniones. Alii Chymiam putant artem, quâ scilicet metalla durâ, visceribus terræ effossa liquare & fundere docemur. Alii Chymiam ab origine nominant, ut quidam volunt ægyptiacam. Alii artem salis fusoriam dictam putant.

Ast esto, placeat sua cuique artis acceptio; verisimilior illa nobis videtur, quâ subjectum quodvis etiam compactissimum recludimus, aperi-

mus,

mus, resolvimus; latentem inibi uni-
versi Spiritum purissimum ab omni
omnino elementorum labe & conta-
gione separamus; atque in purissi-
mum & homogeneous corpus coa-
gmentamus, concentramus, coagu-
lamus.

Hanc artem & Medicinam quâ
methodo assequamur, hic nondum,
sed in fine dicere decrevim⁹. Interèa
tamen verissimum dico, tot, tantòs-
que circa methodum hujus artis &
Medicinæ acquirendæ errores con-
tingere, ut vix è millionibus unus
reperiatur, qui ad veram hujus Me-
dicinæ conficiendæ methodum per-
veniat. Plurimi enim vel in princi-
po laboris circa solutionem ob veri
menstrui defectum errant, vel in
progressu circa separationem, ali-
quid heterogenii, contagii & labis
spiritui è corpore corrumpendo

egredienti in operatione relinquunt,
vel denique ita inquinatum in cor-
pus aliquod, qualecunque illud sit,
coagulant, & congregant.

De hujus artis difficultate Sebast.
Wirdig l. 2. cap. 12. §. 7. ita dixerit:
*investigatu difficillimum est arca-
num hoc, propter legitima prepara-
tionis ignorantiam,* Ita etiam canit
Aurelius Augurelius Poëta Chymic^o.

- - - *Nec enim quam debes su-
mere, magnum*

*Invenisse adeò est, habilem sed
reddere massam*

*Hic opus, hic labor est, hic exer-
centur inanes*

Artificum cura.

Senior: *Nihil occultaverunt præ-
ter preparationem, at res non perfici-
tur, nisi cum preparatione*

Turba: *Regimen ejus majus est,
quam ratione comprehendi queat,
nec*

*nec pervenit ad artificem dura cer-
vixis.*

Hanc artem, quo nomine com-
pel-
lare velis, non laboro; seu ex anti-
quorum Philosophorum placitô ar-
tem Spagiricam; artem Hermeti-
cam; artem perfecti Magisterii; ar-
tem segregatoriam, separatoriam,
destillatoriam, seu Philosophiæ, ut
multi ajunt, nomine insignire volu-
eris; Atque Medicinam hanc Lapi-
dem Philosophorum, tincturam
Physicam, Mercurium Philosopho-
rum, purum Naturæ, ignem Arte-
phii, menstruum universale, aut
quoquo tandem titulo honoraveris,
perinde feceris; illud certum est,
nostræ infelicitatis partem non esse
minimam, quòd oculis hominum
subducta tam paucos sui numeret in-
vestigatores, pauciores adhuc, quo-
ad ejus cognitionis possessionem fe-

lix industria, vera Philosophia, & gratia Divina imisisset. Sed, ubi sit, quæris: haud id mihi quidem constat: sed ideò supremum Numen id à vulgi notitiâ removit, ut nostra in inquirendo industria acueretur, & illud, quod habitò fors hoc DEI donò per invidiam, persecutiones, & alia infinita mala nobis contingeret, impediretur, præsertim in illis, qui Harpocratis silentium minimè in usu habent.

CAPUT II.

De

Criteriono diversorum arte

Chymicâ factorum Medicamentorum.

Quot capita, tot sententiæ de Medicinâ hac ex hoc vel illo

illo corpore eruendâ existant. In hoc tamen plurimi conveniunt, hanc proximius, & copiosius in regno minerali haberi. Atque adeo hic in vitriolo, ille in arsenico suam quæsit Medicinam, quam ubique Universalem proclamat. Hic antimonium, ille Corallia, alii argentum, alii aurum &c. pro conficiendâ, quam intendunt universalem, Medicinâ elegerunt. Benè est, nec ego quidquam contrarii adducam; cum enim hæc Universalis Medicina (ut jamjam supra diximus) ubique in omni specie à Natura seu potius Naturæ authore DEO inclusa sit, hinc etiam in regno minerali præsentem esse lubenter admittimus; imò laudamus eorum opinionem, dum præ cæteris in conficiendis arcanis suis minerale regnum eligunt. Quò enim corpus quoddam compactius & firmitus sibi

cohaeret, cò copiosius de spiritu Uni-
versali, seu Universalis Medicinâ, (quæ
ita copiosius corporibus mixtis in-
fita talem iisdem compactionem &
soliditatem largitur) in se continet;
quod ipsum, dum corpus minerale
ad corporis humani sanitatem arte
disponimus aptum, maximè intēdi-
mus, & desideramus.

Hinc ob solidissimam corporum
mineralium compagem pro confi-
ciendis arcanis suis aurum præ cæ-
teris non ineptè eligunt Chymici, in-
que eo operantur. Jam verò aurum,
necque huic simile corpus compa-
ctum, pro sanando corpore humano
aptum esse potest, nisi ejus solidissi-
ma compages artificiô conveniente
solvatur, atque copiosissimè latens
inibi vitæ Spiritus in liquorem quen-
dam humoribus nostris circulanti-
bus fluiditate analogum, vel aliud
cor-

Uni.
qua
s in
&
net;
rale
arte
indi.
rum
onfi-
car-
in-
am,
pa-
no
ffi-
nte
eps
en-
nti-
ud
or-

corpus e. g. sub forma pulveris, fa-
cilius tamen cum fluidis nostri cor-
poris partibus se se commiscens re-
ducatur; secundum illud:

*Omnis enim qui corporeo stat car-
cere clausus*

*Spiritus, & membris terrenis con-
sociatur,*

*Est miser haud dubie; donec solva-
tur ab illa*

*Compede, & aethereas redeat, jam
liber, in auras.*

Unde Archelaus Philolophus ait: :
*aurum in liquorem redactum, & as-
sumptum esse vitæ humanæ thesau-
rum sanantem infirmitates & mor-
bos hominum si de suo liquore aliquid
sumatur.* Hujus sententiam Aure-
lius Augurellus libr. 2. chrylog. con-
firmat his versibus:

*Ut purum atque omni purgatum
sorde metallum*

Acci-

*Accipias, cujus secretâ in parte
recessit*

*Spiritus, & crassâ pressus sub
mole latenter*

*Vicitat, ac solvi vinculis ac car-
cere cæco*

*Emitti expectat, tennes effusus in
auras.*

Et alius anonimus in theatri Chy-
mici volumine tertio suum addit,
complementum:

*Solvere qui nescit, vel subtiliare
metallum*

*Corpus non tangat, mercuriûm-
que sinat;*

*Nam corpus nequit Spiritum re-
tinere volentem,*

*Si non alterutrum facere bene
nôris.*

Jam verò ut Spiritum hunc in auro
compactissimo illo metallo ligatum
â vinculis liberarent, permulti va-

rios,

rios, alienos liquores, humores corrosivos (quos menstrua appellant) in usum, ut finem obtineant suum, vocarunt, veram effecturi auri Medicinam.

Solvunt hæc quidem menstrua ad visum compagem auri in minimas partes, sed in radicem usque non pertingunt. Et si etiam tincturam quandam tam in pulcherrimo, hominum oculos arridente, colore, quam in sapore atque odore gratissimo, fors ex alieni cujusdam corporis additione oriundo confecerint, non tamen hæc auri tinctura in roborandis Naturæ viribus, nisi paucissimo ipsorum additorum Spiritu, multum præstabit. Nam aurum, hoc ab illis per sua menstrua ita solutum, & paratum, si ignem experiatur fortem, rursus in formam suam pristinam redit; quod signum est, illo.

illorum operationem contra omnem, veram auri tincturam exstruentium mentem processisse. Hi enim veri artifices maximè in menstruo requirunt, ut illud nempe solvens ejusdem sit Naturæ cum solvendo corpore auri, & post ipsam solutionem cum corpore soluto maneat, atque etiam, si igne fortissimo examinetur, non ampliùs à soluto separari possit; cujus rei labor inanis factus cognoscitur, si aurum solutum in prædicto igne examinatum rursùs in formam suam redeat auream, ut priùs fuerat, recedente illo, quod perperam menstruum putatur.

Quod jam illorum menstrua non sint apta in radicem usque auri penetrare, idque solvere, est ratio, quia horum liquores solventes semper, aquei paucissimo universi Spiritu referti sunt, qui aliàs purissimus in

tem-

temperato elementorum corpore,
concentratus, verum & unicum,
universale pro radicitus solvendo
auro & exinde parandâ Medicinâ
Universali idoneum, reliquis omni-
bus exclusis, est menstruum non ma-
defaciens manus.

Joannes Tackius de essentia vini
scribens, illos, qui veram in vulgari
Spiritu vini auri solutionem spe-
ctant, reprehendit dicens: *Et pro-
certò inter Spiritus Vini & Spiritus
auri est maxima convenientia seu
participatio cum utrobique sint Na-
tura calide; igitur Spiritus vini in-
separabiliter figuntur cum auro &c.
tu verò, si cautus esse cupis disce
prius vinum Philosophorum agnosce-
re, necque metallorum destructio fieri
potest Spiritu vini vulgari, quia in-
flammabile vix destruere potest id,
quod est non inflammabile, nisi altere-*

tur in Naturam sublimiorem. Unde hujus Authoris ratione instructi ob eandem rationem omnia ea menstrua rejicimus, quæ aquea & hinc facile per ignem removenda sunt.

Unicum nobis sit menstruum è Naturæ gremio eruendum, quo genuinam ex auro Medicinam nostram Universalem conficere intendimus; cujus menstrui convenienti artificiò facti signa, & proprietates Sendivogius in ænigmate suo Philosophico ita describit: *Et hoc vobis dico, quod opus est, rem querere aliquam, quæ occulta est, ex qua fit (miro modo) talis humiditas, quæ aurum sine violentia seu strepitu dissolvit, imò ita suaviter & naturaliter, sicuti glacies aqua calida beneficio liquefcit.*

Hoc menstruum certè ille est ignis Artephii, de cujus proprietatibus ille ipse ad Clitophontem differen-

tias hujus & ignis vulgaris exponens
ita scribit : primò ignis communis
nihil operatur , nisi aëre gaudeat :
contra noster ignis nihil operatur, nisi
in vase suo optime clausus. Dein
vulgaris ignis calidus est & siccus :
noster verò in siccitate & caliditate
suâ etiam humiditatem habet , quæ
instar roris, in terram decidentis, se
habet; Denique vulgaris ignis omnia
terre nascentia & crescentia devo-
rat, quia & in aqua tepida & sim-
plicissima ova parvo intervallo co-
quantur : noster verò eâ gaudet fa-
cultate, ut humiditate suâ id quoque
nutriat, & multiplicet, quod suæ ope-
rationi subjectum est. Hinc Tackius
de auri solutione ita sentit : De cæ-
tero, nec aurum, nec argentum radi-
citus dissolvi posse, nisi igne sopho-
rum.

Sed quid inhæreo asserendo, cum,
an tale menstruum arte fieri possit?
nondum probaverim, multo minus
experientiâ demonstraverim. De
experientiâ taceo, cum ea nonnisi in
arte & scientiâ hâc consumatissimis
viris, sollicitâ mente constantique
animo quærentibus, piâ ergâ Deum
fide aspirantibus, atque denique il-
lis, cui specialissima à Deo gratia lar-
gitur, in meritorum præmium, in
paupertatis fugam, proximi salu-
tem, sanitatêque recuperandam,
finis sit atque corona; quos, dum
nondum tales artifices fors videris,
nequaquam nega illos in terrarum
orbe existere; malunt enim cum
Cosmopolitâ & Diogene sub dolio
delitescere, & Harpocratis contenti
vivere silentiô, quàm incertorum
præmiorum locò, nonnisi invidiam
& fors vitæ pericula ab ingrato hoc
seculo spectare.

In.

Interea tamen, cum plurimi de
illius Medicinæ & menstrui Univer-
salis existentia & operatione (quam
omnes variant) varias ferant sen-
tentias meam quoque, quæ adhuc
in minerâ, idest, theoriâ, à Naturæ ta-
men operationum consuetudine
eruta residet, meam inquam opinio-
nem hic adferre mihi liceat præ cæ-
teris illis, qui nec Medicis nec Philo-
sophicis instructi sunt funda-
mentis.

CAPUT III.
Et
ULTIMUM.

*Probât ex Corporibus
mixtis Spiritum Universi
(quem Universalem jam jam nomi-
navimus Medicinam, & menstruum
universale pro radicibus solvendo
auro,) extrahi posse purissi-
mum.*

Nihil magis adepti hujus artis
magistri, quàm opus sopho-
rum nobis occultâvere, ut insipien-
tes, indignosque meritò ab arte ex-
cludant. Intereà tamen sub variis
parabolis, ænigmatibus, succinctis-
que sermonibus hoc Philosophorum
opus tradiderunt, ut sapientioribus,
in doctrina profundioribus, & di-
gnio-

gnioribus ab ipso Numine maximo electis viam monstrent, quâ sit eundum, ut longissimi studii sui, anxii laboris & infinitorum fermè experimentorum infinitiès felicem, exoptatùmque assequantur finem. Ex his tamen, alii clariùs, alii obscuriùs rem declarârunt.

Sed, missis quàm plurimis talium scriptorum doctrinis claris vel obscuris, una tantùm sit nobis doctrina à Basilio Valentino & Sendivogio petita & monstrata, quorum primus in anacephalæosi de magno antiquorum lapide non obscuram nobis reliquit operationis viam, dum ita ait: da ein rectificirtes aqua vitæ oder Brandwein angezündet wird mit einer Flamme / so scheidet sich der Mercurius und sulphur vegetabilis voneinander / der Schwefel brennet gar hitzig / dan es ist ein lauter Feuer.

Feuer/ so fliegt der zarte Mercurius
in die Luft/ und gehet wiederum in
sein Chaos. Wer aber der feuris-
gen Geist beschliessen und gefangen
nehmen kan/ der mag sich rühmen
er hab ein Ritterstück in den Chy-
mischen Feld = Schlacht erhalten/
und ein Victoriam und Triumph
vieler Wissenschaften erstritten.

Secundus vero in epilogo suorum
i 2. tractatum totum negotium his
paucis expressit verbis: *Et qui opta-
tum desiderat finem, sciat conversio-
nem elementorum & levia facere
ponderosa & Spiritus facere non-
Spiritus, tunc non laborabit in re ex-
traneâ.*

Quomodo autem id fiat, clarius
nullus illorum nos docuit. De Ma-
teriâ enim secundâ, ex qua prima
copiosius & proximius haberi & ex-
trahi possit, vel omnino tacent, vel
illam

illam à longè in tenebris nobis mon-
strant. Secundo de vase Sendivo-
gius paucula ita differit : *Vas item*
Naturæ unicum, sed nos propter ab-
breviationem binis utimur. & alibi
in epilogo : Vas ut supra dictum,
unicum est à principio usque ad fi-
nem, vel ad summum duo sufficiunt
vasa. 3. De igne quidem dicunt,
sed ejus regimen occultant. 4. de-
nique de tempore totius operis fi-
niendi multa pariter dicunt : de quo
Sendivogius mentionem facit in suo
ænigmate Philosophico, dum aquæ
seu menstrui Universalis virtutem
in fornio sibi Saturnum manifestasse
dicit ; ita enim Saturnus : *Aqua ha-*
bet intrinsecum ignem. & si juvatur
calore continuo comburit tres partes
corporis sui cum hoc corpore fructus,
& non remanebit nisi pars minutissi-
ma, quæ vix imaginari potest, sed in

summâ virtute coquitur sagaci ingenio magistri septem mensibus primò, postea decem: Author artificii supernaturalis in theatri chymici volumine primò ait: nam compositio lapidis majoris durat annos duos illis, qui nunquam antea composuerunt: Verùm expertis per annum continuum cum tribus mensibus, nonnulli rari sunt artis in amplitudine, qui mensibus quatuor aut sex absolvuntur.

Alii totum opus tribus mensibus, alii tribus diebus alii trihorio ad finem perducunt scribunt.

His omnibus præmissis jam jam opinionem meam de conficiendo hoc menstruo Universali seu extractione Spiritûs universi purissimi adducam.

Scis 1. Lector benevole, corpus unum magis in se de Spiritu hoc continere

tinere quàm aliud. 2. Scis etiam unum corpus in calore & humiditate recedente Spiritu (quod ipsum in vulgari vini destillatione, dum ejus Spiritus suavissimè priùs in vino olens, remanente dein corpore foetido recessit, apparet) citiùs corrumpi, quàm aliud corpus siccum, compactum, & in frigore existens. 3. Scis quod in naturali corruptione Spiritus ille ascendendo è corpore, quod corrumpitur, in chaos suum revertatur. 4. Denique (scias velim, certum esse) quò altius ille Spiritus in corruptione ascendit, eò purior semper evadit: ille enim, dum in inferiori primò præterit, loco, multos adhuc comitantes elementorum socios in viâ habet, qui ob ulterius iter faciendum, illis non conveniens, propriâ gravitate decidunt, & frigore arrepti in terram, rur-

rursus coguntur. Interim Spiritus ille ultrò sub peregrini cujusdam nomine per longam aëris provinciam solus peragrat, donec suam in patriâ mansionem nanciscatur, vel rursùs astrorum influentium voluntate vel in eandem, è quâ redierat, vel aliam provinciam aliâ sub formâ proficisci jubeatur, ut semina plantarum velut mortuum quid vivificet, animalibus verò & mineralibus augmentum concedat uberius, & vitam.

Quisquis igitur veram hujus arcani operationem intendit, faciliorem id acquirendi viam non habebit, nisi eam, quam ipsa Natura in corruptione rerum nobis ostendit. Accipe jam Materiam quandam, quam vis & scis 1. plus Spiritus ætherei in se habere 2. talem quæ in humido proprio & calore exter-

no adveniente facile corruptibilis
est. Impone vasi tuo, in quo cor-
pus illud à calore artificiali putre-
scat, ex quo Spiritus sponte sua in
altum egreditur. Et ubi amissis
propriâ gravitate & frigore exter-
no in fundum rursus præcipitatis
elementorum locis purus atque so-
lus in altiori aëris provincia, quæ
quôque in vasi tuo sit similis, pera-
graverit, vide, ut eum in altâ illâ
provincia in arctissimum spatium,
solum cogas, atque, dum ultrò pro-
gredi amplius non potest, vulcani
vinculis figas, vincas, capias.
*Quidquid enim ait Sendivogius in
sui Novi luminis Chymici tractatu
11. operatur diversum, locorum
distantia efficit. & alibi in eodem
tractatu: actus enim & effectus
ejus per distantiam locorum depre-
henduntur.*

Hæc

Hæc paucula de Medicina Uni-
versali à me dixisse sufficiat, atque
demonstrâsse, quâ ratione Univer-
sali hæc ubique Medicina occulta,
fieri possit manifesta. Qui vero in
erueudô hoc Philosophorum arca-
nô maximô studes ultrâ progredi,
& manus & pedes operi admoves,
non ex me amplius scies, cum jam
jam itinere fessus in viâ quiescere
cogar; sed ex aliis, qui tibi in via
tui studii, & anxii laboris obviant,
quæras, discas, cognoscas, ut ve-
ram ad arcem captivi Regis inve-
niàs clavim, quâ Regem è vinculis
liberes, magna dein ab eo munera
spectaturus.

Et sic finaliter anhelans ad mun-
di melioris felicitatem concludo
cum Prudentio:

Veniant

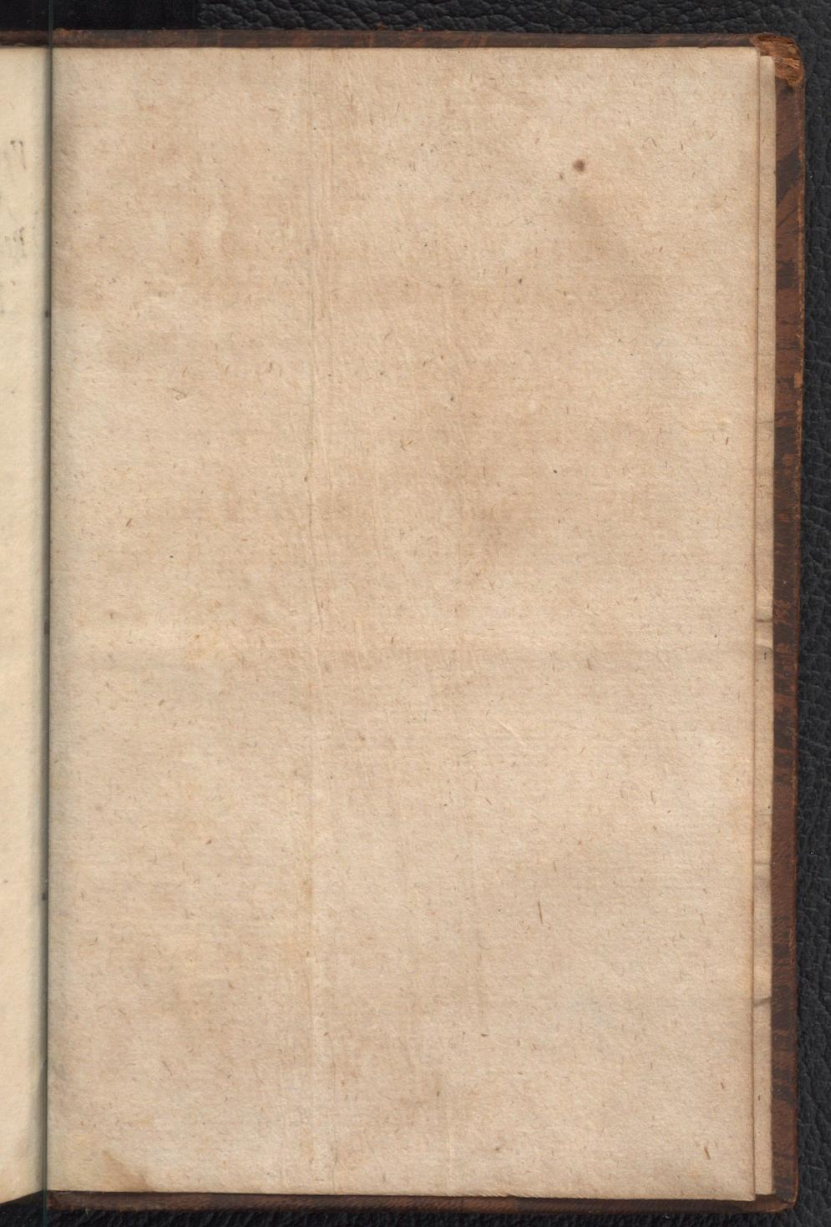
Veniant modò secula iusta,
Cùm spem DEUS impleat, atque
Reddat sua munera fìctor,
propriique anigmata vultus.

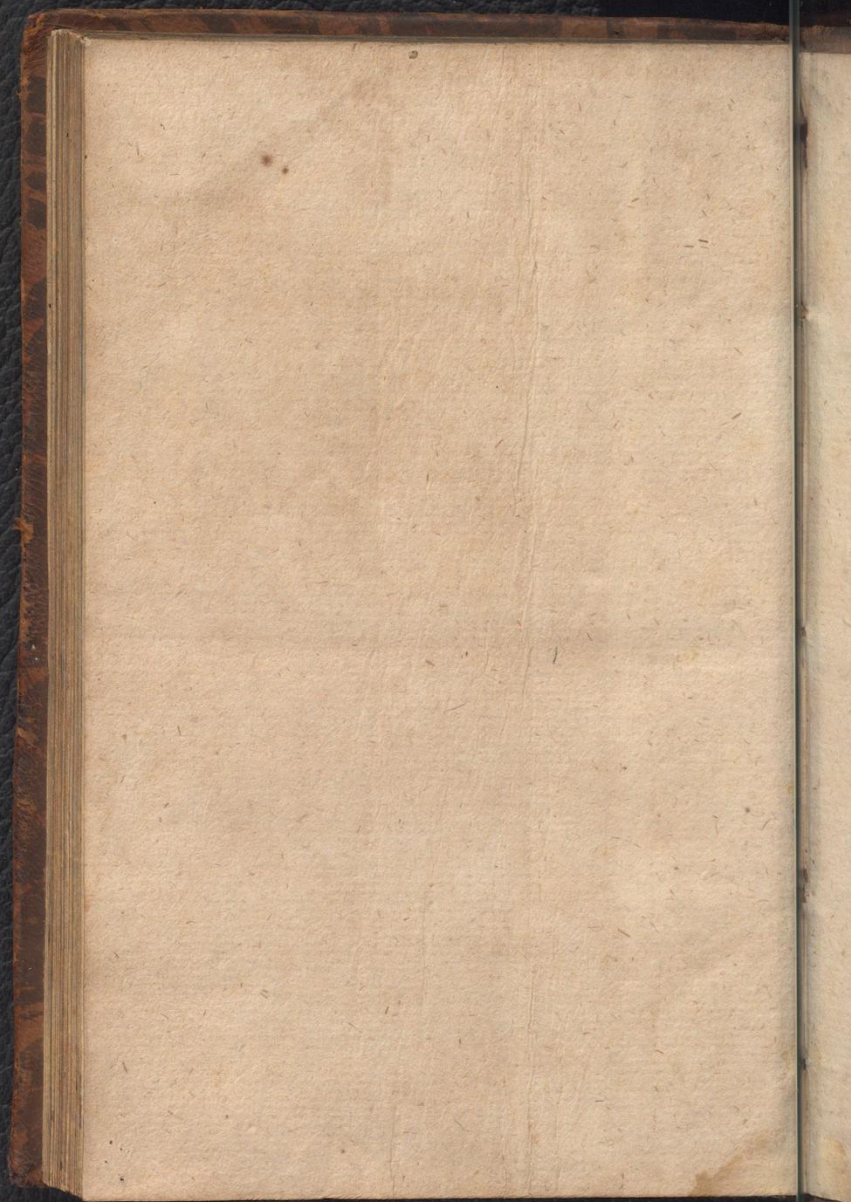
SOLI DEO GLORIA.

Warrant made for the
return of the
Bodies of the
Proprietors

SOLI DEO GLORIA

160

